

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

ANUL IX » NR. 399 » 18 – 24 mai 2013 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

INTERVIU CU
SERGHEI LOZNITSA:

„Cînd fac un film,
creez o regulă, iar
spectatorul trebuie
să i se supună”

Iulia Blaga

Născut în 1964, Serghei Loznitsa
e unul dintre cei mai interesanți
cineaști de azi.

» pag. 8-9

Cannes-ul dă 6-6 cu Spielberg, Kidman și Mungiu

Cel mai pregnant român va fi în acest an Cristian Mungiu, care va juriza peliculele din competiția internațională alături de Steven Spielberg (președintele juriului), Nicole Kidman, Ang Lee, Naomi Kawase, Lynne Ramsay, Christoph Waltz, Daniel Auteuil și Vidya Balan (e starletă hollywoodiană, să nu se creadă că o cheamă Bălan). Va fi una dintre cele mai interesante ediții, pentru că juriul e scindat între cinemaul hollywoodian și filmul de autor.

Citiți o relatare de Iulia Blaga în » paginile 2-3

Datul în spectacol

Gala UNITER –
premiile care nu
s-au văzut la
televizor

Oltița Cîntec

Prin obiectivul camerelor de filmat,
festivitatea s-a văzut în toată lumea.
Intermediată de o regie de emisie.
Prezentă în sală, am sesizat mai
multe și am decis să alcătuiască
propria listă de premii. Așa cum
nu s-au văzut pe nici un ecran.

» pag. 7

Cronică de
carte

Viața este o
mizerie frumoasă

Florin Irimia

Există împlinire fără rest? Și în
ce constă ea? Mai există frumusețe
în lume? Ce mai înseamnă să
fii scriitor și, în general, artist în
ziua de azi? Mai poți fi fericit după
o anumită vîrstă? Iată câteva
dintre întrebările investigate de
Florin Lăzărescu în ultimul său
roman, *Amorțire*.

» pag. 11

Avanpremieră

Zadie Smith –
Nord-Vest

„Suplimentul de cultură” publică în
avanpremieră un fragment din vo-
lumul *Nord-Vest*, de Zadie Smith,
care va apărea în curînd la Editura
Polirom, în colecția „Biblioteca Po-
lirom. Seria Actual”, în traducerea
din limba engleză a Casianei Ioni-
ță. Volumul va fi disponibil și în
ediție digitală.

» pag. 12-13

Cannes-ul dă 6-6 cu Spielberg, Kidman și Mungiu

Radu Jude și Tudor Cristian Jurgiu participă cu scurtmetraje

Doar două filme românești au fost selecționate în acest an la Cannes, scurtmetrajele *Ca o umbră de nor*, de Radu Jude, și *În acvariu*, de Tudor Cristian Jurgiu. Primul participă în secțiunea „Quinzaine des réalisateurs”, al doilea în competiția filmelor de școală, „Cinéfondation”.

Cel mai pregnant român va fi în acest an Cristian Mungiu, care va juriza peliculele din competiția internațională alături de Steven Spielberg (președintele juriului), Nicole Kidman, Ang Lee, Naomi Kawase, Lynne Ramsay, Christoph Waltz, Daniel Auteuil și Vidya Balan (e starletă bollywoodiană, să nu se creadă că o cheamă Bălan). Va

fi una dintre cele mai interesante ediții pentru că juriul e scindat între cinemaul hollywoodian și filmul de autor. Poate nu întâmplător,

taman acum s-a nimerit și scandalul cu excepția culturală dintre UE și SUA, printre cei care au semnat petiția prin care cineaștii europeni

sesizează pericolul ca cinemaul european să fie înghițit de cel american numărându-se și Cristian Mungiu. Va fi interesant de văzut

ce orientare va da palmaresului președintele Spielberg, căruia îi plac *Lawrence al Arabiei*, *It's a Wonderful Life*, *Nașul* și *Psycho*. La prima vedere, nea Spielberg e un paseist, dar e puțin probabil să nu aprecieze corect noutățile.

Radu Jude: „Pentru mine, durata filmului nu are nici o importanță”

Cu cehovianul *Ca o umbră de nor*, Radu Jude face primii pași pe Croazetă, între 22 și 25 mai, ajutat de producătorul Ada Solomon, protagonistul Alexandru Dabija și coscenaristul Florin Lăzărescu. Filmul va fi prezentat în zilele de 23 și 25 mai. Lui Jude nu-i plac festivalurile, după cum se vede și din interviul de mai jos.

Cît de emoționat ești de ideea că îți vei prezenta pentru prima oară un film pe Croazetă? Crezi că ai fi meritat să ți se întimplă mai devreme?

Îmi păstrez emoțiile pentru alte zone ale vieții mele, nu pentru ceea ce ține de insignifianta meserie pe care o practic. Cît despre un eventual „merit”, habar n-am. Filmele mele anterioare au fost trimise la Festivalul de la Berlin (unde au și fost prezentate, în secțiunea „Forum”). Nu au fost trimise la Cannes. De alt-

fel, și *Ca o umbră de nor* a fost trimis inițial la Berlin, dar a fost respins.

Există un lucru pe care visezi să îl faci la Cannes?

Nu prea îmi amintesc ce visez. Pot spune doar că pînă acum n-am visat niciodată nimic legat de Cannes sau de orice alt festival.

Ce „zugrăvește” filmul tău și de ce e titlul atît de poetic?

Povestea filmului se învîrte în jurul interacțiunii dintre un preot și familia unei muribunde pe care acesta trebuie s-o împărtășească. Iar titlul e preluat dintr-o rugăciune pe care preotul din film i-o citește femeii. Și, cum esența acestui film e, în intenția mea, de a spune încă o dată că viețile noastre trec „ca o umbră de nor”, am transformat expresia asta în titlul filmului.

Revii la colaborarea cu Florin Lăzărescu după multipremiatul Lampa cu căciulă. A cui a fost ideea? Cum colaborați?

A fost ideea mea, adică eu l-am invitat să scriem împreună acest scenariu, și el a acceptat. Colaborăm cum putem, avînd în vedere că Florin locuiește în Iași. În acest caz, eu am avut ideea filmului, el a scris de unul singur o primă variantă de scenariu, eu am modificat cîte ceva din ce a scris el, apoi am stat cîteva zile împreună și l-am terminat.

A fost mai din „poignet” să faci scurtmetraj după lungmetraj (pentru cei care au deschis aparatele mai tîrziu, e vorba despre Toată lumea din familia noastră – n.red.)?

A fost la fel de greu. Sau de ușor, depinde cum privești. Asta pentru că nu are nici o importanță, pentru mine, durata filmului. Ce înseamnă, de fapt, film lung sau scurt? Ele sînt astfel definite din motive de distribuție... Filmul ăsta are 30 de minute și e scurt în raport cu un film de 90 de minute, dar lung față de unul de 10, așa cum și un film de 90 de minute e scurt față de unul de 400 de minute...

Cum ți-a venit ideea să-l pui să joace pe Alexandru Dabija și cît de maleabil a fost?

Am văzut un spectacol extraordinar regizat de el, *Despre iubire la om*, după Cehov, și, căutînd mai multe date pe Internet, am dat de o poză de-a lui. M-am gîndit atunci că s-ar potrivi, deși „potrivit” nu e cuvîntul bun. Mai bine zis mi-a plăcut că are o lume interioară bogată și complexă, lume interioară care e vizibilă (parțial, măcar) pe chipul lui, pe felul în care vorbește, în care se mișcă etc. Nu știu dacă asta se poate mima, adică nu știu dacă un actor care nu conține aceste date le poate mima. Cred, mai degrabă, că nu. Sau poate că e posibil, cine știe, dacă e ghidat de un regizor bun (ceea ce nu e cazul). Așa că l-am contactat pe Sandu Dabija, i-am dat scenariul, i-a plăcut, a acceptat să dea o probă, mie mi-a plăcut proba lui... Iar lucrul propriu-zis cu el, dar și cu ceilalți actori a fost o mare plăcere. În plus, poate pentru că este el însuși regizor, nu s-a opus niciodată indicațiilor mele, nu a avut absolut nimic de comentat; dar am discutat și a avut multe idei care au ajutat filmul. Îi mulțumesc mult încă o dată.

FOTO: Cornel Lazia

Mulți, mulți americani

Și care ar fi cele mai interesante titluri din competiție? *Only Lovers Left Alive* (de Jim Jarmusch, inclus în extremis), *Inside Llewyn Davis* (de Ethan și Joel Coen), *Venus in Fur* (de Roman Polanski), *Behind the Candelabra* (de Steven Soderbergh), *Only God Forgives* (de Nicolas Winding Refn), *Nebraska* (de Alexander Payne), *The Past* (de Asghar Farhadi), *The Immigrant* (de James Gray), *La vie d'Adèle* (de Abdellatif Kechiche), *Jeune et jolie* de François Ozon, *Jimmy P.* (de Arnaud Desplechin). Vi se pare că sînt mulți americani? Nu vi se pare degeaba. În orice caz, experiențele anterioare ne învață că un *line up* cu multe nume celebre nu înseamnă și filme neapărat grozave. Festivalul a debutat, așadar, în 15 mai tot cu un film american – deși regizat de un australian (și cu mulți australieni și britanici în distribuție) –, *Marele Gatsby*. Filmul lui Baz Luhrmann deja a intrat în sălile americane, iar „The New York Times”, de pildă, nu a căzut pe spate. Secțiunea „Un certain regard”, care vine în ordinea importanței după Competiție și face parte tot din Selecția Oficială, s-a deschis în 16 mai cu filmul Sofiei Coppola *Bling Ring*.

Selecția „Romanian Short Waves“ este prezentă la Cannes

La Cannes va fi prezentă și Anca Puiu, care participă în programul „Producers on the Move“. Selecția de scurtmetraje românești „Romanian Short Waves“ prezentată în programul necompetitiv „Short Film Corner“, destinat profesioniștilor din industrie, va cuprinde filmele: *Copacul* (de Mihai Sofronea), *Hahol* (de Goran Mihailov), *My Baby* (de Luiza Pârvu), *Vaca finlandeză* (de Gheorghe Preda), *Picurar* (de Nap Toader), *Colecția de arome* (de Igor Cobileanski), *Cod roșu* (de Hanno Höfer), *Wonderland* (de Peter Kerek), *Plimbare* (de Mihaela Popescu), *Ana* (de Mirona Radu), *Ovo* (de Eva Pervolovici), *Sistemul respirator la păsări* (de Alina Manolache), *Waste* (de Anton Groves), *Bad Penny* (de Andrei Crețulescu). În afara acestei selecții alcătuite de Asociația Secvențe vor mai fi prezentate: *Treizeci* (de Victor Dragomir), *De azi înainte* (de Dorian Boguță), *Boxed In* (de Ilinca Neagu) și *Între deja și nu încă* (de Ioana Mischie).

Ca o umbră de nor. Regia: Radu Jude. Scenariul: Florin Lăzărescu și Radu Jude, produs de HiFilm Productions. Cu: Alexandru Dabija, Mihaela Sirbu, Șerban Pavlu, Olga Podaru. Imaginea: Marius Panduru. Montajul: Cătălin Cristuțiu. Scenografia și costumele: Augustina Stanciu. Sunetul: Dana Bunescu. Durata: 30 de minute

În acvariu. Scenariul și regia: Tudor Cristian Jurgiu. Imaginea: Adrian Grigorescu. Montajul: Dragoș Apetri. Sunetul: Ioan Filip. Scenografia: Iza Tartan. Cu: Maria Mitu și Ionuț Vișan. Produs de UNATC.

Pagini realizate de Iulia Blaga

Tudor Cristian Jurgiu: „Mai trimisesem filmul și la alte festivaluri“

Născut în 1984, la Mediaș, Tudor Cristian Jurgiu se află și el la prima prezentă la Cannes. În acest an a terminat și primul lungmetraj, *Ciinele japonez*, după scenariul lui Ioan Antoci, distins cu Premiul „Krzysztof Kieslowski“ al workshop-ului ScriptEast chiar la Cannes, în 2009. *Ciinele japonez* a fost achiziționat de agentul german de vânzări m-appeal și va fi de vânzare în Market-ul de la Cannes. Interesant e că Jurgiu a trimis *În acvariu* și la alte festivaluri, care nu l-au vrut. La Cannes, Jurgiu a venit (între 20 și 26 mai) cu șase membri din echipă, mai puțin actorul Ionuț Vișan. Proiecția a fost în 24 mai.

Ce ai făcut mai întâi, în acvariu sau Ciinele japonez?

Am făcut prima oară *În acvariu* anul trecut, în primăvară, ca un fel de încălzire pentru lungmetraj. Nu mai filmasem de mult ceva și mi-a prins bine. Mă rog, au fost doar patru zile, dar cu toată pregătirea, m-am mai remontat puțin. Mă bucur, desigur, că *În acvariu* e la „Cinéfondation“. Am fost foarte surprins deoarece îl mai trimisesem și pe la alte festivaluri, în toamnă, și nimic. Sper să fie văzut astfel de cât mai multă lume. Probabil că acum o să-l accepte și festivalurile care l-au refuzat. Nu ar fi prima oară când mi se întâmplă. Cannes e o ștampilă care te ajută mult. Acum nu știu în ce măsură o să mă ajute cu proiectele viitoare, dacă chiar o să îmi fie mai ușor să obțin o finanțare. Poate. În rest, e o bucurie pur și simplu pe care o împărtășesc cu echipa.

Despre ce e vorba în film și de ce i-ai spus așa?

În acvariu este despre un cuplu de tineri care nu prea reușesc să-și dea seama dacă să

rămână sau nu împreună. Așa că se despart și se împacă într-un ritm foarte alert. Pe parcursul unei nopți trec de mai multe ori de la o despărțire convinsă la o împăcare pasională. Toate schimbările sînt pe cît de bruște, pe atît de sincere. Titlul nu mi se mai pare acum atît de inspirat. E o metaforă cam ieftină legată de ceva ce are loc în film.

Stilistic, de cine se apropie filmul, dintre marii clasici în viață de la noi?...

Probabil că e ceva de la cîțiva dintre ei, nu doar de la unul. Filmul e compus din cadre lungi, cu un aparat care urmărește de la o oarecare distanță personajele, pendulînd între ele. L-am filmat așa deoarece e greu să comprimi o relație ca cea descrisă mai sus în 20 de minute. Am avut nevoie de pauze care să funcționeze pentru spectator între momentele de conflict. Am găsit că lungimea acestor cadre și tendința de a surprinde durată reală au avut acest efect de dilatare asupra timpului din film. Am fost surprins să simt că sînt 20 de minute foarte lungi, spre deosebire de un alt scurtmetraj al meu de 20 de minute pe care nu l-am simțit lung. Bine, aici trebuie făcută o diferență între perspectiva din care măsori timpul. Gîndindu-mă la cele două filme, după vizionare *Nunta lui Oli* pare mai lung, fiind mai dens, iar *În acvariu* mai scurt, fiind mai diluat. În momentul vizionării lor, experiența timpului era exact inversă. Această abordare m-a ajutat să ritmez conflictul și momentele lui cu o mai mare ușurință și să le fac mai ușor îngurgitabile pentru spectator.

Care au fost dificultățile – dacă au fost – și ce ți-a plăcut cel mai mult la acest proces?

În realizarea filmului, cea mai mare dificultate a fost să comprim în 20 de minute o relație care se desfășoară în acești termeni de on/off.

Am încercat să fac asta prin abordarea stilistică despre care am vorbit mai sus. În rest, a mai fost greu cu timpul pentru repetiții. O problemă cu care eu, personal, m-am confruntat întotdeauna. Am fost tot timpul la concurență cu premiere și repetiții la teatru, lucruri pe care le înțeleg, desigur. Ce mi-a plăcut cel mai mult a fost să încerc această modalitate, nouă pentru mine, de a filma și de a monta filmul. Am fost chiar foarte entuziasmat în timp ce discutam decupajul cu operatorul Adrian Grigorescu. M-a atras mult și povestea, dar asta vine de la sine.

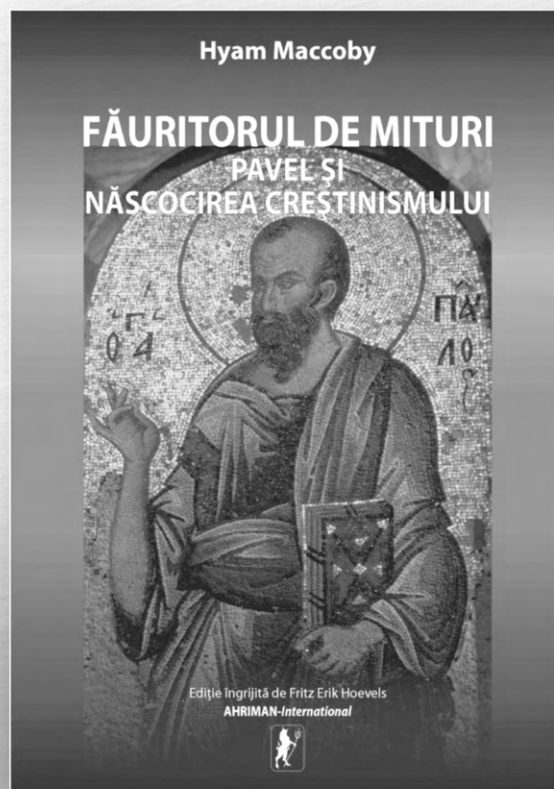
Ai dat probe cu actorii? Cum i-ai ales?

Pe Maria Mitu o știam deja și îmi doream să lucrez ceva cu ea. Pentru băiat am dat probe și, pînă la urmă, l-am ales pe Ionuț Vișan, cu care și Maria se simțea foarte comod. Nu pot spune că a fost un proces de casting foarte elaborat sau foarte lung.

În sfârșit tradusă în limba română

Nu Iisus, care a fost omorât brutal în lupta de rezistență națională împotriva ocupantului roman, și care nu intenționa să aducă nici un fel de înnoiri religioase sau rituale, ci Pavel, legat numai superficial de iudaism, era creatorul creștinismului – nu numai organizatoric ci, în primul rând, în ceea ce privește conținutul. Prin faptul că atribuia în mod fals executării unui luptător din rezistență, motivat și religios, o dimensiune metafizic-cosmică și, pentru aceasta, combina pentru prima dată, într-un fel exploziv, elemente gnostice cu elemente mistero-religioase, el a creat poate cel mai eficient mit al tuturor timpurilor.

Ediție îngrijită de Fritz Erik Hoevels

Hyam Maccoby unul dintre cei mai recunoscuți filologi ai Talmudului, un cunosător eminent al istoriei antice.

În librării / Comenzi pe e-mail: ahriman@t-online.de sau mai simplu pe pagina noastră de internet:

www.ahriman.com

232 pag. / format 17 x 24 cm
45,00 Lei / ISBN 978-83-917469-7-4

AHRIMAN-International

Ce a însemnat Gala UNITER pentru Iași

Ideii pe kontrasens

George Onofrei

Pentru a doua oară în istoria sa de 21 de ani, Gala UNITER a părăsit Bucureștiul. Prima dată s-a întâmplat în 2007, când Sibiul era Capitală Culturală Europeană. A doua oară norocos a fost Iașul, în acest an. La fel de norocos a fost și Naționalul ieșean, care a găzduit evenimentul în Sala Mare. Și cam aici s-a oprit șansa Naționalului, la găzduire, pentru că de premii sau nominalizări nici nu poate fi vorba. Toropeala plăcută, molcomă și călduță în care se scaldă de ani buni instituția condusă (teoretic, mai puțin practic) de regizorul Cristian Hadji-Culea nu mai are nevoie, vorba sloganului, de nici o prezentare.

În sine, Gala UNITER are multe minusuri, criticate de ani de zile de o parte a breslei critice și actricești. Având însă avantajul de a fi singurul eveniment care acordă premii pentru lumea teatrului românesc, adeseori criticile trec drept simple circoteli sau exprimări ale frustrării. Iar UNITER-ul se confundă cu figura charismaticului Ion Caramitru, amfitrion

al Galei încă de la prima ediție, fiind greu de imaginat ce se va întâmpla cu această asociație profesională după ce acesta se va retrage (greu de crezut, dar Caramitru a ajuns la vârsta de 71 de ani).

Cîteva lucruri despre mutarea Galei la Iași. Consiliul Județean Iași a reușit performanța de a investi 180.000 de lei și de a fructifica sub raportul imaginii un eveniment

Palmaresul Galei UNITER 2013 (selectiv)

Teatrul Național Maghiar de Stat din Cluj a fost unul dintre marii câștigători ai Galei UNITER din 13 mai, fiind destinatarul a trei premii de interpretare, pentru spectacolul *Hedda Gabler*.

Juriul care a acordat premiile UNITER 2013 a fost format din criticii de teatru Florica Ichim și Ludmila Patlanjoglu, regizoarea Sanda Manu, scenografa Viorica Petrovici și actorul Adi Carauleanu, director artistic al Teatrului „Vasile Alecsandri”.

Premiul pentru cel mai bun spectacol: *Călătoriile lui Gulliver*, la Teatrul Național „Radu Stanca” din Sibiu.

Premiul pentru cea mai bună regie: Alexandru Dabija, pentru regia spectacolului *Două loturi*, la Teatrul Național București (TNB).

Premiul pentru cel mai bun actor în rol principal: George Costin, pentru rolul Maiorul din spectacolul *Familia Tót*, la Centrul Cultural pentru UNESCO „Nicolae Bălcescu” din București.

Premiul pentru cea mai bună actriță în rol principal: Imola Kézdi, pentru rolul din spectacolul *Hedda Gabler*, la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj.

Premiul pentru cel mai bun actor în rol secundar: András Hatházi, pentru rolul Judecătorul Brack din spectacolul *Hedda Gabler*, la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj.

Premiul pentru cea mai bună actriță în rol secundar: Enikő Györgyjakab, pentru rolul Doamna Elvsted din spectacolul *Hedda Gabler*, la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj.

care a costat, per ansamblu, aproape un milion de lei. Mai mult, a asigurat o organizare care, potrivit multora dintre oaspeții din București, a fost ireproșabilă. Nu doar în sală lucrurile au stat bine, ci și pe televizoare: TVR s-a achitat cu bine de sarcina transmiterii în direct a Galei, punând în evidență superba Sală Mare a Naționalului, recent redată în folosință, poate cea mai frumoasă sală de teatru din țară. Multe bile albe pentru Iași, un eveniment de o asemenea anvergură fiind o adevărată gură de oxigen.

Mai mult decât atât, pentru un TVR în cădere liberă din punctul de vedere al audienței, un record de aproape două puncte de rating, cât a înregistrat transmisiunea în momentul de vîrf, e o altă bilă albă, semn al interesului publicului pentru un eveniment care este totuși unul de nișă.

Au fost însă și cîteva lucruri deranjante, care țin de specificul evenimentului. În primul rînd, lungimea. Să prelungești după miezul nopții un eveniment plin de speech-uri de mulțumire și de prezentare, cu puține momente artistice, e o cruzime destul de mare

pentru publicul din sală, 700 de persoane. Măcar cei din fața televizoarelor au șansa de a ține o telecomandă în mînă. Prezența Fanfarei de la Chetriș a fost o bită în baltă consistentă, îndeosebi ideea de a-i posta pe „rapsozi” și la ieșirea din teatru, de ziceai că-i ultima ediție a Galei și oaspeții sint conduși acasă pe ritmurile unui marș funebru.

Gala nu a avut nici un ritm, iar regia lui Cristian Hadji-Culea (cui i-o fi venit ideea genială de a-i încredința o asemenea misiune??) a lăsat enorm de dorit, de parcă ar fi făcut regie de eveniment legat la ochi. Nevoia de bani pentru premii duce la prezența pe scenă a tot felul de directoare și directori de PR și marketing din diverse companii, specialiști în debitat platitudinii și ridicat în slăvi patronul. Mai aveam puțin, la un moment dat, și mă mutam în București numai ca să beneficiaz de cea mai cool apă de la robinet din galaxie, dacă era să mă iau după promo.

Oricîte declarații amabile ar fi fost la adresa Naționalului ieșean, cifrele nu mint: în 21 de ani, un singur premiu (cel mai bun actor, obținut de Florin Mircea), șapte no-

minalizări și... cam atât. Juriul UNITER nu a fost nici măcar în acest an „mărinimos” cu teatrul ieșean, singurele premii fiind pentru întreaga activitate.

P.S. Un premiu cu totul și cu totul special ar fi trebuit să primească primarul Iașului, actorul Gheorghe Nichita, pentru teatrul făcut în urma Galei, cînd a declarat, nici mai mult, nici mai puțin, că, dacă nu-l suna Caramitru să-l invite, nu ar fi știut că evenimentul se va ține anul acesta la Iași. Aș fi dispus să îl cred cu o singură condiție: Nichita să fie ferit de consilieri de ziare și televiziuni locale și să primească în fiecare dimineață, în loc de o monitorizare, exclusiv „Curierul de Iași”, cu articole gen „Primarul, inima puternică, veșnic tînără a Iașului” sau „Sub semnul dorinței de a dezvolta conlucrarea prietenească între orașul Iași și UNITER, ieri a început vizita oficială de prietenie a domnului Ion Caramitru la Palatul Roznovanu”.

Nu mai plînge, preso! / Plînsul e de formă / Tu nu ești chiar moartă / Ia și te transformă!

Într-una din zilele trecute, am reîncercat un experiment pe care îl fac cîteodată cu studenții: i-am fugărit din sala de seminar și i-am trimis în stradă; le-am dat o oră la dispoziție să umble și să observe potențiale povești de reportaj; fiecare trebuia să vină înapoi cu minimum două subiecte pe care noi, cititorii, am fi fost interesați să le parcurgem pe nerăsuflăte. Nu am făcut nici o revoluție didactică, nu am reinventat roata presei: am învățat tehnica asta de a-l arunca pe om în lumea reală de la unul dintre maestrării mei în profesorat

și în jurnalism; un om care a aplicat-o și în anii de glorie ai mediei românești, atunci cînd conducea o mare rețea regională de cotidiene. Da, în acum două decenii, în urmă c-un secol și c-un mileniu, una dintre probele de foc pe care aspiranții într-ale gazetăriei erau puși să le dea era și asta: vrei să lucrezi la noi la ziar, da?; ei bine, ai la dispoziție un ceas ca să te duci și să colinzi străzile și, dacă te întorci cu unul-două subiecte adevărate, ai șanse să fii reporter!

După un ceas, cei doisprezece „boboci” în jurnalism

s-au întors la oră. Două studente veniseră, fiecare, cu trei subiecte foarte bune. Vreo patru băieți, transpirați de soare intens de-afară și, probabil, de berea la draft pe care au luat-o drept muză pentru inventarea unor povești, au spus vrute și nevrute. Patru fete s-au chinuit să găsească istorii publicistice în afișele lipite pe stîlpii de pe stradă. Ultimii doi studenți mi-au spus că prin Copou nu se întâmplă mai nimic, dar m-au „asigurat” că știu ei niște subiecte numai bune de scris la gazetă, pentru că au niște rude prin

străinătate care fac acolo chestiuni fabuloase. „Ajungeți acolo?”, i-am întrebat. „Ei, nu!”, mi-au răspuns hotărît.

Sînt un minoritar. Mă încapăținez să mă mai opresc, de cîteva ori pe săptămînă, la chioșcurile de presă. Nu știu cîți dintre dumneavoastră ați observat, în ultimul timp, că taraba cu media tipărită a început să semene cu un cadavru frumos îmbalsămat. Ziarele nu se mai așază pe mese lungi, ci se spînzură de cîrlige, așa cum fac măcelarii cu carcasele de

La loc TELEcomanda

Alex Savitescu

porc în piață. Iar mortul cu cîrlige este „rujat” cu un milion de alte chestii care se vînd pe acolo, de la brelocuri și lanterne cu luminițe laser pînă la greble și găletușe de jucărie și brichete. E un mort al dracului de trist, pe care ai senzația că au vrut unii să-l înveselească fără voia sa.

Mortul va învia doar atunci cînd microuniversul studentesc pe care vi l-am povestit mai sus se va schimba; atunci cînd cele două studente care au simț jurnalistic adevărat vor fi urmate și de ceilalți; de ceilalți 80%

care vor lăsa berea și comoditatea în spatele propriilor lor umbre.

Acum aproape 10 ani, cînd scriam primul text în „Supliment”, tarabele cu ziare erau vii și nevătămate. Astăzi, încerci o senzație neplăcută atunci cînd îți vezi textul și mutra aferentă scoase pe prima pagină în gazetă. Mi s-a întâmplat: un cîrlig era lipit fix de nasul meu din coloana din dreapta a revistei, la un chioșc din Iași. Am strănutat instantaneu și mi-am zis, mai mult pentru mine: „Doamne ajută!”.

8 mai, 9 mai, 10 mai

Am aflat de pe tot felul de canale media că în ziua de 9 mai, noi, românii, avem o triplă sărbătoare. Mai întâi sărbătorim independența României – cea de după „Mica Unire“ –, adică declarația de independență a noului stat român, condus de Principele Carol, față de Imperiul Otoman, independență proclamată în 9 mai 1877.

Apoi, în ordine cronologică, sărbătorim sfârșitul oficial al celui de-al Doilea Război Mondial, odată cu capitularea Germaniei naziste din 9 mai 1945. Și, în fine, sărbătorim laolaltă cu celelalte state din UE Ziua Europei, ce trimite la declarația istorică a lui Robert Schuman din 9 mai 1950, prin care ministrul de Externe francez de la acea vreme propunea crearea unei uniuni supranaționale pe continent. Așadar, pentru România, această zi pare să constituie un soi de moment auroral, căci unește trei momente istorice ce i-au marcat existența. Într-adevăr, rar vezi asemenea potriveală. Mai e cineva ca noi?

Nu, cred că nu. Nici măcar noi, dacă e să fim chițibușari. Mai ales când avem motive să fim. Să luăm, de exemplu, ziua independenței României (mici), care e un exemplu de manipulare ideologică a unui moment solemn din istorie. Până în 1947, ea se sărbătorea pe 10 mai, nu pe 9 mai. 10 mai este ziua când Principele Carol, șeful statului

Românii e deștepți:

Radu Pavel Gheo

român de atunci, a proclamat oficial independența țării. Peste patru ani, la 10 mai 1881, Principele Carol este proclamat rege, România devine regat și de atunci, vreme de aproape șaptezeci de ani, acea zi a reprezentat Ziua Regelui și ziua națională.

Odată cu venirea la putere a comuniștilor, era evident că aceștia vor șterge din calendarele oficiale orice sărbătoare legată de regalitate – și așa s-a și întâmplat: ziua independenței a devenit 9 mai 1877, cu trimitere la momentul în care Mihail Kogălniceanu citește în Adunarea Deputaților declarația de independență a României, votată de cei prezenți, în vreme ce rolul Principelui Carol este trecut cu totul sub tăcere. Așa se scrie istoria! (Desigur, e la fel de adevărat că nici ziua încoronării regelui Carol nu a fost aleasă la întâmplare, ci cu scopul de a o lega de momentul 1877, dar e o diferență mare între folosirea unui moment simbolic și ștergerea lui din istorie.) De atunci, 10 mai a devenit 9 mai, iar suprapunerea acestui moment cu victoria împotriva Germaniei naziste părea o potriveală extraordinară.

Interesant e că și acest al doilea 9 mai, cel din 1945, este tot un moment puțințel prefabricat. Europa Occidentală celebrează victoria împotriva nazismului cu o zi înaintea Europei de Est, adică în 8 mai. Poate că asta e destinul nostru,

să fim mereu un pic în urmă – doar că acest destin este strâns legat de Uniunea Sovietică. În 1945, după sinuciderea lui Adolf Hitler, președintele statului german, Karl Dönitz, a semnat declarația de capitulare în 7 mai la Reims și apoi, la insistențele sovieticilor, a mai făcut-o o dată în 8 mai, la Berlin. Din pricina decalajului orar, la Moscova, care e plasată binișor mai la răsărit decât Berlinul, se făcuse deja 9 mai, așa că pentru Europa de Est 9 mai 1945 a și rămas oficial ziua capitulării Germaniei. De atunci, România, ca și alte țări din Est, se ghidează în continuare după ora Moscovei.

Așadar, avem un 9 mai care e de fapt 10 mai și un 9 mai care e de fapt 8 mai. Singura sărbătoare autentică și incontestabilă de 9 mai e și cel mai puțin cunoscută, cea cu minimum de pătrundere în conștiința românilor: Ziua Europei. În contextul actual, ea ar trebui să fie și cea mai relevantă, dar cine poate ști ce ne mai aduce ziua de mâine? Și-apoi, dacă mă mai gândesc un pic, pînă la urmă am făcut și noi ce ne-am priceput cu toată amestecătura asta de date. Doar nu era să sărbătorim trei zile la rind! Așa, negustorește, aș putea zice că avem o medie sărbătorească: 8 mai plus 9 mai plus 10 mai face 27 mai; împărțit la trei sărbători, obținem exact 9 mai. Hai că nu-i așa rău! Păi, ce ne făceam dacă ne dădea cu zecimală?

P.S.: Pe 8 mai (dacă n-o fi fost cumva pe 7, așa, mai către miezul nopții) s-au împlinit nouăzeci și doi de ani de la înființarea Partidului Comunist Român. E bine să ținem minte și ziua aceea, fiindcă după ea tragem ponoasele și azi.

» Așadar, avem un 9 mai care e de fapt 10 mai și un 9 mai care e de fapt 8 mai. Singura sărbătoare autentică și incontestabilă de 9 mai e și cel mai puțin cunoscută, cea cu minimum de pătrundere în conștiința românilor: Ziua Europei. În contextul actual, ea ar trebui să fie și cea mai relevantă, dar cine poate ști ce ne mai aduce ziua de mâine?

Pinacoteca din Petrila

Suplimentul lui Jup:

Rockin' by myself

Dumitru Ungureanu

Elogiu mamei vitregite (2)

Cîteva teme favorite ale rockului românesc din anii săi de glorie au fost extrase din mitologia națională. Mai mult ficțiune decît realitate, faptele unui trecut eroic și legendar păreau predestinate să umple două necesități ale momentului, complet diferite ca motivație internă. Prima era nevoia de evaziune din real a unei bune părți din generația care simțea briza libertății răzbătînd prin ulucile țarcului autohton. Energia fantastică a celor născuți între 1945-1950 genera o serie memorabilă de opere, unele mai stufoase, altele mai serbede, inspirate din lucrări asemănătoare editate în Occident, din pagini de muzică simfonică, adaptate genului rock și, mai ales, din folclorul multi-etnic aglutinat în spațiul României. Voievozi, cneji, haiduci, rapsozi, moșnegi sfătoși au fost resuscitați și puși să comită, la figurat, ceea ce autorii cîntecelor și ascultătorii lor nu îndrăzneau la propriu: gesturi de libertate. Rolul de supapă refulatorie în contextul sufocării progresive nu părea evident. Phoenix a dat cele mai multe hituri în stilul acesta, iar o politică inteligentă de promovare externă ar fi făcut din trupa respectivă una dintre cele mai renumite din lume. De ce nu s-a întîmplat așa, este inutil să discăm.

Paradoxul e că Phoenix răspundea perfect celeilalte necesități, pe care istoricii o consideră azi directivă oficială. E unanim acceptat că, odată cu instalarea echipei lui Ceaușescu la conducerea partidului și statului, prioritatea aparatului propagandistic a devenit reliefașul unicității ethosului românesc. Racordul noilor lideri la istoria neamului trebuia demonstrat prin orice mijloace, inclusiv prin mistificare și fantezie. Astfel, Ceaușeștii ciocneau un pahar de vin cu Stefan cel Mare într-un tablou semnat de Dan

Hatmanu și zburau prin nori într-altul zugrăvit de Sabin Bălașa. „Poeți“ de curte, „compozitori“ de cantate simfonice sau coruri, „sculptori“ în pietre l-au nemurit pe „cîrmaci“, încasînd tantieme din ce în ce mai diminuate și disprețul cobreslașilor invidioși. Spre cinstea lor, rockerii nu l-au cîntat direct pe Ceaușescu. Au folosit oportunitatea numai pentru a-și construi sinteza muzicală proprie. Din acest unghi judecînd, cele mai originale LP-uri sînt considerate, pe bună dreptate, capodoperele rockului românesc: *Cei ce ne-au dat nume* (1971) și *Mugur de fluier* (1974) – Phoenix; *Zalmoxe – Sfinx* (1979). Phoenix a beneficiat de impactul noutății, cîștigînd un statut aproape intangibil pînă la plecarea din țară, dar Sfinx n-a savurat nici măcar jumătate din cît binemerita. Albumul a fost amînat de mai multe ori, ciuitit și puricat de parcă avea inserate mesaje subliminale anticomuniste!

Ceva-ceva tot era adevărat. Cenzorii simțeau confuz că discul are un conținut mai bogat decît ce se aude. Versurile vorbeau despre Zalmoxe (nu despre Zamolxe, cum știau politicienii!), dar personajul nu semăna deloc surogatului din vulgata pentru activiști, nici nu lăsa de înțeles că ar fi Marele Cîrmaci! Apoi, dacă era un Zeu, oare nu însemna că e ceva mistic? Se cuvenea slobozit la urechea maselor? Iar dacă autorii discului (Dan Aldea, Mihai Cernea, Nicolae Enache, Corneliu Bibi Ionescu, plus textierul Alexandru Basarab) voiau să spună că N. Ceaușescu ar fi Zeu, asta nu e o impertinență sau o blasfemie? De unde să înțeleagă sărmanii „muncitori cu gura“ că noutatea discului era una strict muzicală, iar „mesajul“ subliminal putea fi decodificat doar de cunoscătorii care ascultau și altceva decît romanțe sau cîntece de petrecere, favoritele ștabilor dintotdeauna!

Zalmoxe conține compoziții bogate și ingenioase, încă proaspete la peste trei decenii de la înregistrare. Iar înregistrarea... Abia reascultînd LP-ul *pe vinil* am realizat că, deși stereo, iradiază în spațiu ca și cum ar fi surround 5.1 sau 7.1! Este un elogiu adus „mamei vitregite“ a rockului; și este recunoașterea genialității lui Dan Aldea, creierul albumului ce închidea o epocă de libertate prost înțeleasă.

Discul de colecție:

Mieczysław Weinberg, *Complete Sonatas and Works*, cu Linus Roth și José Gallardo

Nu am avut ocazia să-l ascult în concert pe violonistul Linus Roth, în prezent profesor la Centrul Leopold Mozart al Universității din Augsburg, și nici de a-l intervieva, dar cel puțin două motive mă îndeamnă să vi-l recomand atenției. Cel dintîi este recent apărutul său set de discuri cu seria completă a *Sonatelor și a lucrărilor pentru vioară și pian de Mieczysław Weinberg*, realizată împreună cu pianistul José Gallardo (Challenge Classics CC72567). Cel de-al doilea este filiația pedagogică, aceea de elev strălucit din școala profesorilor Zahar Bron și Ana Chumașenko, o școală violonistică dintre cele mai fecunde și mai serioase din ultimele decenii.

Mieczysław Weinberg (1919-1996), compozitorul ale cărui origini chișinăuene nu le amintește decît numele unei *Rapsodii pe teme moldovenești, pentru vioară și pian* (op. 47 nr. 3), compusă în anii 1949/1952, a lăsat în urmă șase *Sonate pentru vioară și pian*, prima datînd din 1943, ultima din 1982, cărora li se adaugă o *Sonatină în re major* (1949) și *Trei Piese*, lucrări de tinerete, compuse în 1934-1935, în perioada în care a trăit la Varșovia. Autorul livretului, Jens F. Laurson, greșete atunci cînd afirmă că, în urmă cu numai un deceniu, Mieczysław Weinberg (cunoscut și sub scripția rusă a numelui, Moisei Vainberg) ar fi fost pentru melomani un nume cu totul necunoscut, de negăsit în magazinele de discuri. Apărent începător în studiul lui Weinberg și fără să controleze discografia completă, exemplară, alcătuită de Claude Torres, el extrapolează o situație ce era valabilă mai curînd pentru opusurile lui Weinberg pentru vioară și pian.

Fiecare dintre piesele setului de discuri pe care vi-l semnalez are și un fundal (auto)biografic, ce îl marchează, dacă nu stilistic, măcar într-o succesiune istoric explicativă a unui parcurs inevitabil încastrat în evoluțiile politice ale stalinismului și evoluției ulterioare a lumii muzicale sovietice. Prima Sonată, scrisă în 1943, în timpul refugiului la Tașkent, îi este dedicată socrului său, celebrul actor Solomon Mikhoels,

Scrisoare pentru melomani

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată“ (Hermann Scherchen)

Victor Eskenasy

ce avea să fie asasinat din ordinul lui Stalin. Cea de a doua, datînd din primăvara lui 1944, dedicată lui David Oistrach, a fost cîntată în premieră abia în 1962, în timp ce a treia îl avea ca dedicatar, în 1947, pe un violonist, Mihail Fichtenholz, obligat de autoritățile politice să se mărginească la o carieră pedagogică. În 1953, *Sonata a 5-a* îi era dedicată lui Șostakovič, compozitorul de ale cărui destin și influență Weinberg a fost cel mai legat pe întregul parcurs al vieții mature, petrecută în Uniunea Sovietică. Cea din urmă *Sonată pentru vioară și pian*, a șasea, avea să fie dedicată mamei sale, compusă tîrziu, în 1982, aparent în momentul în care compozitorul a aflat detalii despre soarta familiei rămase la începutul războiului în Polonia, la Varșovia, și care a fost exterminată de naziști în lagărul de muncă de la Travniki.

Rapsodia pe teme moldovenești, în versiunea camerală, și-a avut premiera la Moscova pe 6 februarie 1953, în interpretarea lui David Oistrach și a compozitorului, la pian. Fusese însă deja înregistrată de cei doi, în studio în 1947, iar apoi difuzată pe LP-uri. În 2007, o versiune nemasterizată, avînd la origine, probabil, un disc compact al companiei Monopole Records (MONO 013). Istoria *Rapsodiei* se leagă vrînd-nevrînd și ea de un episod al stalinismului, așa-numitul „complot al doctorilor“, Weinberg fiind arestat în noaptea următoare concertului...

Este greu, dacă nu chiar imposibil, să te desprinzi de acest fundal istoric, atunci cînd ascuți ciclul de lucrări, pînă acum niciodată

reunite într-o ediție integrală și cîntate cu sensibilitatea și panașul unui cuplu de artiști de primă clasă, în plus bine rodat, cum este cel format de Linus Roth și pianistul argentinian José Gallardo, care concertează împreună din 1998! Desigur, astăzi nu se mai cîntă așa cum o făceau în 1947, pe partitura proaspătă, Oistrach și Weinberg, cu un simț, cu un ritm de o spontaneitate și cu accelerări parcă fără limită în finalul piesei, amintind de rapsozii populari. Linus Roth, urmat de Gallardo, are o interpretare mult mai așezată, puțin căutată, sublimind cumva accentele folclorice, iar rezultatul este o versiune diferită, între altele, cu un minut mai lungă decît cea semnată de Oistrach-Weinberg.

Dincolo de această constatare pasageră, Linus Roth strălucește atît prin perfecțiunea sunetului, cît și prin demersul intelectual aflat în spatele interpretării sale, cu o muzicalitate și o justete excepționale, calități comune violoniștilor, toți de mare valoare și probitate, ce s-au impus pe scena internațională la încheierea studiilor cu marele pedagog rus Zahar Bron. O școală prin care au trecut un Maxim Vengerov, Vadim Repin, Natalia Prișepenko (lideră ani de zile a cvartetului Artemis), David Hope, Sayaka Shoji, Daishin Kashimoto, Kiril Trusov, Alissa Margulis, pentru a aminti doar cîteva nume, astăzi cunoscute melomanilor. Un motiv în plus de a vă recomanda setul de muzică de cameră pentru vioară și pian al lui Mieczysław Weinberg, un compozitor pe nedrept prea puțin cunoscut și cîntat în România.

Gala UNITER – premii care nu s-au văzut la televizor

Datul în spectacol

Oltița Cîntec

Intro

După ediția ieșeană, ideea itinerării Galei UNITER prin țară mi se pare din ce în ce mai bună. Firește, conceptul trebuie agreat de senatul UNITER, acest sfat al înțelepților din teatrul românesc care decide în privința schimbărilor de locație, format, palmares, premii pentru întreaga activitate, de fapt în orice chestiuni importante, și finanțat de autorități locale, primării sau, cazul ieșean, Consiliul Județean. În 2007, la Sibiu, capitală culturală europeană, Gala s-a desfășurat în cortul unde se perindaseră pe tot parcursul anului spectacole, concerte, performanțe. Atunci, cortul acela a entuziasmat foarte multă lume ca spațiu alternativ, avea toate condițiile, mai puțin strălucirea pe care o Gală o presupune prin definiție. Acum, însă, în recent restaurata sală a Teatrului Național „Vasile Alecsandri”, construită la vremea ei, în 1894, în numai doi ani, un record greu de egalat în România prezentului, glamour-ul a revenit pe un format deja existent de 20 de ediții. Ca orice schimbare, relocarea în „dulcele tîrg” a readus fiorul și tensiunea noutății, a unui altceva. Itinerarea deschide oportunitatea unor foruri ambițioase din țară de a se poziționa în lumina reflectoarelor, de a-și spori vizibilitatea. La Iași, energiile locale s-au mobilizat, eferescența s-a simțit în întreaga

urbe, emoțiile și tensiunea pozitivă au fost evidente. Vor fi, poate, la anul, în altă parte, la fel!

Premii care nu s-au văzut la televizor

Prin obiectivul camerelor de filmat, festivitatea s-a văzut în toată lumea. Intermediată de o regie de emisie. Prezentă în sală, am sesizat mai multe și am decis să alcătuiesc propria listă de premii. Așa cum nu s-au văzut pe nici un ecran.

Premiul „din altă piesă”

Bănuiesc că programul cu momentele artistice ale Galei a fost propunerea Iașului, cel puțin așa e logic. Prezența fanfarei de la Chetriș, formație cunoscută, cu numeroase înregistrări și DVD-uri, a fost, ca să utilizez o expresie teatrală, din altă piesă. Observațiile ironic-coroziive ale unor grupări de opinie reprezentate vocal de Victor Ioan Frunză, observații lansate pe rețelele de socializare, că așteaptă o gală la Chișinău ori la Bălți, au fost alimentate de acest punct neinspirat din desfășurătorul seriei. Fanfara a cântat bine un Barbu Lăutaru, dar nu se potrivea nici cu decorațiunile interioare ale sălii, nici cu *dress code*-ul și altitudinea evenimentului. O gală e sinonimă cu finețea, cu rafinamentul spiritului. Într-un oraș cu universitate de arte, filarmonică, operă, cu

atiția creatori de top, erau atâtea formule adecvate, o formație de cameră, un repertoriu clasic ori preclasic, compoziții ale unor ieșeni, câteva valsuri cu balerini Operei, că tot eram în casa vienezilor Helmer și Fellner. Așa încît Premiul „din altă piesă” merge la Fanfara Chetriș! La strînsă concurență cu grupul etno-pop Trigon din Chișinău!

Premiul pentru cel mai bun speech

Citez aproximativ: „Am fost nominalizată de două ori la Premiul pentru cea mai bună actriță și mă bucur că în sfîrșit acum am cîștigat! Am cîștigat premiul pentru cea mai bună actriță care anunță Premiul pentru cel mai bun actor...”. Mihaela Arsenescu Werner, o mare actriță și o lady, a vorbit cu inteligență, ironie, tandrețe! Reverență și Premiul pentru cel mai bun speech!

Premiul pentru discurs monosilabic

Celebru prin non-comunicabilitate, Cristian Hadji-Culea, directorul Teatrului Național Iași, invitat în scenă alături de ministrul Culturii, a avut cel mai concentrat expozeu: „Da!”. O fi luat drept literă de lege rugămîntea de sorginte caragialiană a lui Ion Caramitru, adresată tuturor, „dacă mă iubești, fii scurt!”. Ori zisa lui Creangă, „am scris lung, pentru că nu am avut timp să scriu scurt”.

Premiul pentru cea mai haioasă încălțăminte

Pantofii lui Radu Afrim au fost de departe cea mai haioasă încălțăminte a galei: piele întoarsă, motive florale, colorate în roșu, albastru și verde, intense! Foarte... afrimieni!

Premiul pentru nonconformism

Unic nominalizat și cîștigător, poetul Emil Brumar! Din ținuta dezinvoltă a lui Julien Ospitalierul, șăpca și tricoul, poate și alte elemente de îmbrăcăminte, se vor vinde cu bani grei la licitație peste vreo 50 de ani. Deocamdată au demonstrat că nu haina îl face pe poet! Ci iubirile! „Am iubit teatrul, am iubit actrițe, am iubit secretare literare! (...) Aștept să văd ce va face Uniunea Scriitorilor!” Și noi!

Premiul pentru cele mai rafinate creații vestimentare

Fără concurent, Premiul merge la Irina Schrotter. Designerul a sponsorizat ținutele tuturor doamnelor și domnișoarelor implicate în eveniment. O multitudine de culori, materiale, modele, toate *haut niveau*.

Premiul Așteptîndu-l pe Godot

E o distincție colectivă și se acordă tuturor absenților de la Gală, unii motivat obiectiv, alții motivat de distanța obositor de parcurs pe in-

frastructura actuală pînă la Iași, alții din cine știe ce alte motive. Au ajuns o parte dintre cei care aveau treabă – nominalizați sau dătători de premii – și puțini dintre ceilalți. Imaginați-vă cum ar arăta Golden Globe ori Oscarurile cu atîția absenți. Prezența ține finalmente de disciplina profesională. Mă refer la Meryl Streep, Al Pacino, Sir Anthony Hopkins și ceilalți ca ei.

Premiul pentru cele mai talentate surori

De la Timișoara, Teatrul German de Stat, actrițele Olga și Silvia Török au fost nominalizate, la categorii diferite. Silvia, debutanta, a absolvit la Profu' Bacs, Miklos Bacs de UBB Cluj, și joacă impecabil puștoaica în *Fetița din bolul peștelui auriu*, spectacolul lui Radu Afrim. A cîștigat, iar entuziasmul ei indică importanța unei asemenea recunoașteri la început de carieră. Olga, sora mai mare, a rămas „doar” cu nominalizarea. Bravo, Török *schwestern!* În juriul „10 pentru film”, din cadrul TIFF, unde le-am propus și susținut, anul trecut pe Olga, anul acesta pe Silvia, iar sufragiile le-au calificat în finală, Tudor Giurgiu a replicat savuros: „Mai au și vreun frate?”. N-ar fi rău să fi avut!

Pentru că timpul de emisie s-a încheiat, pardon, spațiul meu editorial s-a umplut, pun punct listei mele ludice.

Serghei Loznitsa, între nu și da, între matematică și cinema:

„Cînd fac un film, creez o regulă, iar spectatorul trebuie să i se supună“

„Atunci cînd o să editați interviul, să scoateți prostiile pe care le-am spus“, a zis Serghei Loznitsa la final, adăugînd, rîzînd, „dacă va mai rămîne ceva“. Întîlnirea n-a mers cum mi-am dorit. Mă așteptam să-l fac să elaboreze în vulte despre timp și filozofie, el m-a capsat pas cu pas. Cred că îi place să contrazică. Născut în 1964, Serghei Loznitsa e unul dintre cei mai interesați cinești de azi. CV-ul de pe site-ul personal (loznitsa.com) te informează că are pregătire de matematician și că înainte să intre la celebra VGİK, în 1991, a lucrat la Institutul de Cibernetică din Kiev, printre altele în domeniul inteligenței artificiale, fiind și translator de japoneză. A venit în România ca invitat al Festivalului Filmului European, desfășurat la București între 9 și 11 mai.

Mai jos discuția (nu-i pot spune interviu) despre reguli, cinematematică (*sic!*) și regizorul atotputernic.

Interviu realizat de Iulia Blaga

Sînt puțin intimidată pentru că am impresia că sînteți foarte deștept. Nu se întîmplă des ca un regizor talentat să fie și deștept.

Nu sînt foarte deștept, dar de ce credeți asta?

Poate pentru că, dacă ai un talent artistic, nu ți se cere să fii și inteligent.

(*Ride.*) Nu există o regulă.

Cum v-a structurat formația de matematician?

Orice lucru în jurul nostru e o structură. Scaunele pe care stăm acum, masa, distanța dintre ele...

Vreți să spuneți că lumea inconjurătoare ne structurează?

Desigur. Cînd te uiți în jur, creierul reconstruiește totul sub forma unei structuri. Tu vezi obiectele ca pe ceva separat – masa, scaunul, persoana –, dar, în interiorul creierului, ele alcătuiesc o structură.

Dacă sînt educat ca matematician ori ca pictor, mintea mea va fi structurată diferit?

Depinde de minte. Nu poți face legi din orice. Noi, oamenii, am vrea să facem reguli pentru tot ce există în jurul nostru, dar asta e o greșeală.

Ați spus la un moment dat că un film e o teoremă care trebuie dusă pînă la sfîrșit. Nu are asta legătură cu formația dvs.? Nu mulți regizori ar spune-o.

Poate pentru că nu o știi. Atunci cînd faci un film, creezi un mod de gîndire. Nu poți crea un mod de gîndire fără întregul proces, fără întreg ciclul necesar. Cu toate astea, eu nu demonstrez nimic, ci îl invit pe spectator ca atunci cînd se stinge lumina în sală să mi se supună. Orice film trebuie să fie supus unui punct de vedere dictatorial. E ca în matematică. Nu există libertate. 2 plus 2 egal 4, nu 5 – asta e regula. Cînd fac un film, eu creez o regulă pentru spectator, iar spectatorul trebuie să i se supună.

» **În mod normal nu ne putem mișca privirea în mod constant; e peste posibilitățile noastre. Sărim de la un punct la altul, dar în film putem mișca aparatul de filmat foarte încet, astfel încît lucruri pe care nu le observăm în mod normal să devină vizibile. Cinemaul îți dă o posibilitate în plus de a percepe realitatea.**

Deci nu există libertate în cinema?

Nu.

Dar eu cînd vă văd filmul, văd de fapt filmul meu.

Asta e altceva. Îmi amintesc acea poveste cu băștinașii dintr-un trib care s-au privit pe ecran. Prima oară au fost curioși să se vadă, dar a doua oară n-a mai fost interesant pentru că înțeleseseră că nu au jucat altfel și li s-a părut plictisitor. Libertatea spectatorului e de a urmări filmul pînă la capăt sau de a ieși din sală la mijlocul lui. Cînd cineva vrea să își construiască o casă într-un anumit stil – clasic, gotic etc. –, trebuie să urmeze niște reguli, dar cînd casa e gata, ceilalți pot decide dacă vor veni în vizită sau nu. Spectatorul nu poate schimba nimic. E un dat, nu ai ce comenta, așa cum nu poți comenta despre Mausoleul de la Kremlin.

Și percepția mea?

E vorba despre o suprapunere a percepției spectatorului peste ceea ce vede, dar ce e pe ecran el nu are cum schimba. Acolo regizorul face legea. Eu, cînd fac un film, construiesc această lege și felul cum construiesc această lege ține de ceea ce doresc să arăt spectatorului, adică de propriile mele gînduri. Iar scopul meu e să îl provoc pe spectator să gîndească.

Ați spus într-un interviu că trecutul, prezentul și viitorul nu există, și l-ați citat pe fizicianul rus Konstantin Tsiolkovski. În zilele noastre, fizicianul britanic Julian Barbour spune că timpul nu există separat de evenimente și că prezentul e asemeni unui cadru dintr-un film.

Nu e ceva nou, dar timpul e, într-adevăr, o abstracțiune. Poți imita timpul într-un film, poți da senzația timpului care trece. Asta e foarte simplu. Pe de altă parte, în mod normal nu ne putem mișca privirea în mod constant; e peste posibilitățile noastre. Sărim de la un punct la altul, dar în film putem mișca aparatul de filmat foarte încet, astfel

incit lucruri pe care nu le observam în mod normal să devină vizibile. Cinemaul îți dă o posibilitate în plus de a percepe realitatea. E o posibilitate pe care n-o vei găsi niciodată în viața de zi cu zi fără acest mecanism magic. Pentru că e ceva magic.

Ce se întâmplă azi în Rusia depinde de evenimentele petrecute acum mulți ani

Are asta o legătură cu fascinația dvs. pentru al Doilea Război Mondial?

Nu. Doar în ultimii 15 ani am început să aflăm și să înțelegem ce s-a întâmplat, de fapt, în cel de-al Doilea Război Mondial în URSS. Înainte, oamenii nu discutau aceste lucruri. Știi vorba aceea „cine a câștigat a câștigat de două ori – o dată când a câștigat și a doua oară când a rescris istoria“? Ce se întâmplă azi depinde de evenimentele istorice petrecute acum mulți ani. Rusia, URSS s-a dezvoltat pe urmele Revoluției, perioadei staliniste, războiului, și societatea a fost foarte zdruncinată de aceste evenimente. Cred că pot spune că au fost catastrofice, împiedicând țara să crească. A fost ca o implozie și până acum oamenii nu știau de unde vine acest rău. E o problemă foarte complexă, iar dacă vrem să o înțelegem, trebuie să ne întoarcem la momentul când a apărut stricăciunea și s-o reparăm. Iar acesta e un lucru primejdios și dureros.

Următorul dvs. film, a cărui acțiune se va petrece tot în timpul războiului, va pune din nou o problemă morală, așa cum făcea In the Fog?

Nu mă gândesc la morală, asta e sarcina spectatorului. Eu doar spun povestea.

Ce vă place la munca cu Oleg Mutu?

Întrebarea conține răspunsul. Îmi place să lucrez cu el. E un operator de imagine grozav.

O să îl folosiți și în următorul film?

Nu folosesc oameni.

Numai scriitorii sint atât de atenți cu cuvintele. Matematicienii și regizorii de film n-ar trebui să fie.

Nu e chiar așa. Asta e o regulă greșită. (Ride.)

Contraziceți tot ce spun.

Bineînțeles. Cuvintele au un înțeles.

Dar ceea ce faceți e să judecați dintr-un punct de vedere moral un fel de a spune care e perfect benign.

Regizorul și filmele lui

Face film documentar din anul 2000, cu predilecție pentru alb-negru, imagini de arhivă (în documentarele *Blockade* și *Artel* remontează secvențe din timpul asediului Leningradului cu sunet creat de el) și evenimente benigne care trimit spre o imagine cuprinzătoare a societății. Documentarele sale au mereu o componentă filozofică. A debutat în lungmetraj cu *My Joy/Schastye Moe* (2010), după ce luase deja destule premii cu documentarele sale și își făcuse ceea ce se cheamă „un nume“. Și *My Joy*, și *In the Fog/V tumane* au intrat în competiția principală a Festivalului de la Cannes, al doilea fiind

distins anul trecut cu Premiul FIPRESCI (oferit de Federația Internațională a Criticilor de Film). Urmind o structură inegală, *My Joy* e un fel de *road movie* filozofic, al cărui personaj central se pierde pe drum și care combină misterios trecutul cu prezentul într-un tablou neliniștitor al societății ruse contemporane și al condiției umane minate de violență.

Mai meditativ și mai rotund, *In the Fog* e o poveste morală plasată în timpul celui de-al Doilea Război Mondial care urmărește prin efectul *Rashomon* poveștile a trei personaje, punind în oglindă eroismul și lașitatea, lupta pentru

supraviețuire și moartea, trădarea și nevinovăția. Superb filmat de Oleg Mutu, filmul e tradițional și modern în egală măsură. Studiind la celebra VGIK din Moscova, școala lui Eisenstein și Pudovkin unde a învățat și Andrei Tarkovski, Loznitsa se îndreaptă spre un soi de cinema care continuă vechia școală de film rusă, dar care e în aceeași măsură proaspăt, eliberat de legi. (Își face el singur legile.)

În amândouă lungmetrajele sale, Loznitsa a lucrat cu directorul de imagine Oleg Mutu și cu actorul Vlad Ivanov, pe care i-a descoperit în *4 luni, 3 săptămâni și 2 zile*. E prieten

și cu Cristian Mungiu, dar stabilit împreună cu soția și cu Cristi Puiu. În 2001 s-a și cu cele două fiice la Berlin.

Nu judec din punct de vedere moral, ci din propriul meu punct de vedere. Acesta e modul meu de a folosi limbajul și de a trăi înăuntrul lui.

Ce mod de lucru aveți cu Oleg Mutu pe platou?

Ne place să discutăm foarte în amănunt detaliile fiecărei scene pentru că fiecare scenă contribuie la construirea ideii filmului. E interesant pentru că e un soi de studiu filozofic ceea ce facem. Lucrăm foarte precis, cu un scop clar în minte. Avem spațiul, figurile, acțiunea, lumina, umbrele – și din acest puzzle trebuie să construim respectiva idee în cel mai bun mod cu putință.

Îți trebuie o minte structurată.

Da, e o profesie dificilă.

Vlad Ivanov e cel mai bun actor român

Ați visat să faceți filme cind studiați matematica la Kiev?

Dacă cineva mi-ar fi spus în 1980, cind tocmai terminam școala, că voi locui în Berlin, că voi fi regizor de film și că voi călători la Cannes și în toată lumea, ba că va trebui să învăț și engleza!, aș fi spus că e nebun. Cind locuiam la Kiev, nu aveam nici un vis, nici un gând că voi putea trece într-o zi granița, pentru că știam precis că era imposibil.

Vlad Ivanov?

Cred că e cel mai bun actor din România. Nu mai știu dacă i-am spus-o, dar va fi fericit să o citească.

Vă e greu să lucrați cu un actor din altă țară?

E vorba de profesie. Un actor trebuie să asculte ce vrea regizorul, să își controleze extrem de bine mușchii, corpul, vocea și să poată crea energie. Mă refer la film, pentru că în teatru e puțin altfel.

Vă lipsește Rusia ori vă întoarceți des acolo?

De cind există Skype-ul și Internetul, e imposibil să îți mai lipsească ceva!.. Cind nu fac filme, prefer să stau acasă și nu contează dacă e vorba despre casa din Kiev, Moscova sau Berlin. Prefer să trăiesc printre cărți. Asta e boala mea. O

rudă de-a mea care a trăit acum 100 de ani avea cea mai mare bibliotecă privată din Kiev. Pot petrece o zi întreagă într-o librărie, dar n-am o idee fixă în a adapta literatură pe ecran.

Ultimul dvs. documentar, The Miracle of Saint Anthony, vorbește despre miracole și animale.

E vorba despre un eveniment care are loc anual într-un sat din Portugalia, Santo António de Mixões da Serra, unde preotul binecuvîntează animalele. Se pleacă de la ideea că animalele credeau în Dumnezeu, iar oamenii nu, și animalele i-au ajutat pe oameni să se deschidă spre

Iisus. La festival vin oameni din Lisabona, din sate, oameni cu o educație variată, dar care alcătuiesc în acel moment o unitate. Mi se pare interesant cum acest gen de lucruri creează o societate. Pentru mine, acesta e miracolul. E un cod, pentru că nu îl poți explica.

Unde e linia de demarcație dintre documentar și ficțiune?

Etica. Nu poți filma orice în documentar. Oameni care se omoară între ei, de pildă. Prefer să o fac în ficțiune. În viața reală aș participa la o bătaie – nu la un act criminal –, însă nu m-ar ține inima.

Noi serii în colecția

BIBLIOTECA POLIROM

ESENȚIAL: Autori consacrați, cărți importante din literatura lumii

ACTUAL: Scriitori contemporani, voci și tendințe noi în literatura universală de azi

JUNIOR: Cărți pentru adolescenți, cărți pentru tinerii de toate vârstele

Între îndrăgostire și iubire

Cînd a apărut prima dată, în 2009, romanul *Celelalte povești de dragoste* a atras numeroase critici pozitive, cam de peste tot. În 2013, la reeditare, ce se poate spune este că ele au fost meritate. Cartea nu numai că rezistă timpului (chiar dacă nu a trecut foarte mult), dar, la recitare, observăm alte și alte detalii, fiecare povestire fiind o rețea complexă și subtilă de conexiuni, referințe, aluzii și sugestii.

Florin Irimia

Conceput sub forma unor povestiri-capitole, aparent independente, dar, de fapt, interconectate, romanul începe abrupt cu *Sobolanul e mai viu decît țestoasa*, un titlu cu trimiteri la *Joaca preferată* a lui Leonard Cohen. Aici, naratorul, același narator care va apărea în diferite ipostaze și momente ale vieții în toate capitolele volumului, s-a întilnit cu prietenul său, scenaristul, un individ de treabă, dar nu atât de deștept pe cît se crede și în plus cam enervant, iar acum bea whisky într-un bar uitat de lume, pe fundalul muzicii melancolice a lui Cohen, al piesei *Dance Me to the End of Love* mai precis, care se derulează în buclă la cererea expresă a celor doi mușterii. Este ziua de naștere a scenaristului, aflăm puțin mai tîrziu, un pretext numai bun pentru o băută zdravănă, cu îmbrățișări și lacrimi și una-două revelații de bodegă, că „îmbătrînim, șamane, futu-i mama mă-sii” (scenaristul) și, inspirat de Cohen, că „sîntem niște frumoși învinși” (naratorul), o variantă edulcorată a lui „niște futuți”, propus anterior de același scenarist. Inspirați tot de maestrul Cohen și ale sale acorduri, cei

doi prieteni încep să filozofeze pe marginea iubirii și ajung la concluzia că, deși (își) iubesc (soțiile), nu mai sînt îndrăgostiți (de ele), nu mai simt „fluturași în burtă” (expresia favorită a scenaristului, preluată din engleză, și dovada că nu e atât de deștept precum se crede), adică tocmai acea beatitudine experimentată de îndrăgostiți la-nceput și pe care unii ar simți-o toată viața, crede scenaristul, pe cînd naratorul e de părere că așa ceva nu-i posibil. După care tot el revine și concede că, bine, poate există și astfel de cazuri, dar „pentru asta trebuie să fii un om tare bun”. După care își amintește de un securist pe care l-a cunoscut odată și care nu era deloc „tare bun”, dar care iubise o femeie teribil și atunci se răzgîndește din nou. Capitolul se termină savuros, cu cei doi prieteni beți pulbere hotărînd să aștepte îndrăgostirea sprijinind un stîlp de iluminat pe care, într-un final, scenaristul urinează. După care, lipsiți de vocea hipnotică a bardului canadian, nu le rămîne decît să plece acasă.

Pe *catalige*, al doilea capitol al romanului, ne duce în trecut, într-un trecut destul de îndepărtat, căci naratorul e în etapa copilăriei acum, o copilărie petrecută la țară, în umbra vărului mai mare pe care-l antipatizează profund și-l invidiază enorm pentru că o face pe șeful și are cele mai frumoase catalige din sat, făcute de bunicul său, tîmplarul. Așa că într-o zi, sau mai precis într-o seară, naratorul se hotărîște să i le sustragă și să se ducă cu ele undeva mai departe, cum ar fi, de exemplu, pe lîngă cantonul pădurarului, unde sînt dale de piatră și poate să se plimbe în voie. Să-și facă damblaua, altfel spus, și-apoi să le ducă înapoi de unde le-a luat, fără ca nimeni să-și dea seama. Într-o povestire „clasică”, naratorul ar fi fost prins sau împiedicat să-și ducă planul la bun sfîrșit. Nu și aici. Aici îi iese, se duce și se plimbă în voia cea bună pe lîngă cantonul pădurarului, unde mai pui că are și o discuție lămuritoare cu un tip din sat, un individ mai mare decît el pe care îl surprinde prîvindul din podul cantonului și care, chipurile, îi făcuse naratorului o nedreptate, cînd, mai demult, el a venit să-l salute, iar tipul acesta, care cu alte ocazii fusese de treabă cu el (odată chiar îl salvase de la înec), l-a împins grosolan într-o parte, ca și cum ar fi fost un nimeni, un insignifiant pe care nu dai doi bani. Chiar că e bine că au lămurit lucrurile, ar fi fost păcat să le lase așa, în coadă de pește, pentru că

a doua zi tipul acesta este găsit mort. Se spîzurase în podul cantonului, lumea zicea că fusese părăsit de o fată pe care el o iubea foarte mult. Probabil aceeași fată din cauza căreia avea probleme și în ziua aceea cînd s-a-ntilnit cu naratorul și l-a împins într-o parte. Ani mai tîrziu, la scurt timp după căsătorie, întîmplarea îi este povestită și soției, gravidă în luna a opta. Este un amănunt care ni se oferă pe tavă, dar pe care la momentul acesta nu-l sesizăm, căsătoria mai recentă decît sarcina, cum poate nu sesizăm nici lipsa de empatie a soției pentru un moment care l-a marcat pe copilul devenit soț. Ce-i drept, nici el nu-i prea volubil, nici el nu se arată dispus să ofere prea multe detalii...

Apoi, în *Scufundări*, vedem că și naratorul are problemele lui. A crescut, a crescut pînă unde poate cineva crește, adică e bărbat în toată firea acum, cu soție și copil. Cu soție *înșelată* și un copil de zece ani, adică cel care, la finele povestirii anterioare, era pe punctul de a se naște. Cu soție înșelată, dar atenție! nu nemaiiubită. Înșelarea e de dată recentă, ca și dezvăluirea ei, ca și cearta care a urmat, plecarea lui la hotel și hotărîrea de a rupe relația cu cealaltă femeie. Între timp, el s-a întors acasă (se terminase delegația, cum îi spusese băiețelului), dar de împăcat nu s-au împăcat. În cuvintele naratorului, „eram împreună, dar cumva separați”. Si-apoi a venit ziua concediului, zece zile în Kuşadası, stațiune estivală la Marea Egee, cîndva „reședința” Fecioarei Maria și a lui Ioan Evanghelistul, oraș grecesc cucerit de otomani și rămas la turci, foarte aproape de Efes și Troia. Greu de refuzat un asemenea concediu, chiar și atunci cînd nu te mai înțelegi cu aproapele, sau cu atât mai mult cînd nu te înțelegi cu aproapele, căci într-un asemenea decor se pot întîmpla multe miracole. Acum, dacă vă gîndiți că cei doi îi adresează Fecioarei dorințe, iar ele li se împlinesc, vă înșelați amarnic. E vorba despre alte miracole și nici nu sînt sigur dacă le putem numi așa. Poate mai bine le-am numi revelații sau semne revelatoare. Aflat la scufundări cu soția și copilul, naratorului îi intră apă în masca de scafandru și, deși nu e tocmai un lucru grav (ar fi putut-o evacua), intră în panică, înghite apă și este nevoit să iasă la suprafață. Asta în timp ce soția e în continuare sub ape în compania instructorului, un tip din acela enervant de arătos și exagerat de tactil, cînd vine vorba de femeile altora. Nu ni se spune ce revelație

are naratorul, dar nu e greu să înțelegem și singuri. Finalul concediului (și al capitolului) îi găsește pe deplin împăcați, deciși că se vor iubi în continuare.

În *Copilul-lup*, cuplul narator-soție se află la-nceputurile sale. Ceea ce, pe de o parte, e bine (pentru că încă au, sau ar trebui să aibă, „fluturași în burtă”), iar pe de alta e rău (pentru că nu-și cunosc unul altuia prea bine trecutul). Oficial, cei doi sînt în „luna” de miere, în realitate doar o săptămînă din cauza jobului lui de la ziar, iar acum călătoresc cu mașina prin țară în căutarea unei pensiuni la care să poată opri peste noapte. Ai zice că totul e bine între ei, dar cumva nici de data asta, cu toate că altfel decît în *Scufundări*, nu sînt tocmai împreună. El se gîndește în continuare la o iubită care l-a părăsit în urmă cu patru ani, ea e mai degrabă preocupată de ce au zis (sau gîndit) rudele lui la nuntă, și anume că a rămas gravidă ca el s-o ia de nevastă (un neadevăr, susține el, doar a vrut copilul, chiar a insistat). Pe scurt, atmosfera nu e una tocmai propice unei luni sau chiar a unei săptămîni de miere. Și ca și cum toate acestea n-ar fi de ajuns, un fost iubit de-al tinerei soții, cel mai nepotrivit cu putință, își face neverosimil apariția la masa celor doi, stricînd armonia, și așa șubredă, a cuplului. Dar, ca într-o pildă budistă, răul uneori poate face bine, cum și binele poate adesea camufla un rău. Intervenția brutală a fostului prieten în viața celor doi are darul de a-i pune față în față, cu adevărat față în față, și de a-i face să-și înfrunte și confrunte împreună temerile, fricile și dorințele. Altfel spus, este primul test al solidității acestui cuplu, căci, așa cum am văzut, vor mai urma și altele. Și ca de fiecare dată, îl vor trece cu bine. Ceea ce începem să ne îndoim că e neapărat un lucru bun. Sau care folosește la ceva.

Din camera de pensiune ne mutăm într-o cameră de hotel, cea în care naratorul și-a petrecut o săptămînă din viață, imediat ce i-a mărturisit soției c-o înșală. Ce nu ne-a spus atunci și ne spune acum este felul în care s-a despărțit de amantă, nu prin telefon, cum ar fi vrut, ci după o ultimă noapte de dragoste, petrecută mai mult vorbind decît nevorbind. Vorbînd despre motivele lui pentru care a vrut să fie cu ea, și anume că și-a dorit să simtă din nou cum e să fii îndrăgostit, cum e „să ai fluturi în stomac”, expresia preferată și idiota a scenaristului din primul capitol. Și a simțit, nu-i vorba. Pentru că, admite el într-un final, iar

dezvăluirea vine ca o lovitură de teatru (și cheie de înțelegere) a întregului roman, pentru că de actuala soție nu a fost niciodată îndrăgostit. A iubit-o da, și-o iubește în continuare, dar îndrăgostit de ea nu a fost niciodată. De fapt, nici măcar nu spune el asta. O spune amanta lui. Ce spune el e că „suna rău, foarte rău s-o aud negreșind”. Ceea ce, literar vorbind, sună foarte bine.

Am recitat *Celelalte povești...* cu aceeași combinație de încintare și tristețe, iar la sfîrșit am redescoperit gustul amar pe care mi-l lăsaseră la-nceput. Dacă n-aș fi fost avertizat că „bărbații nu plîng niciodată”, poate aș fi vărsat și cîteva lacrimi pe parcurs, nu așa de multe ca actorul din *Lună plină*, dar măcar cît femeia văzută la televizor în *Podul Strimb*. Din lipsă de spațiu n-am putut scrie nici despre ele, nici despre altele (*După giște*, *Cu mai mulți kilometri în urmă*, *Niște documente*) sau, mai bine zis, am scris, dar apoi a trebuit să șterg. Dar din minte însă nu mi s-au șters cuvintele, ca și nefericirea personajelor, conștientizarea lor cum că poți să iubești pe cineva, dar, fără îndrăgostire, iubirea nu-i de-ajuns... Cum nici îndrăgostirea lipsită de o iubire mare nu-i de-ajuns. Și-atunci? Ce putem face? Cum ieșim din acest labirint al neîmplinirilor, al regretelor și jumătăților de măsură? Păi, cine a zis că putem ieși? Mergem mai departe, prefăcîndu-ne că știm drumul, iubînd sau dîndu-ne toată silința, așteptînd să se întîmple ceva. Cam despre asta-i vorba.

Lucian Dan Teodorovici, *Celelalte povești de dragoste*, ediția a II-a, revăzută, colecția „Top 10+”, Editura Polirom, 2013

Viata este o mizerie frumoasă

Există împlinire fără rest? Și în ce constă ea? Mai există frumusețe în lume? Ce mai înseamnă să fii scriitor și, în general, artist în ziua de azi? Mai poți fi fericit după o anumită vîrstă? Iată cîteva dintre întrebările investigate de Florin Lăzărescu în ultimul său roman, *Amorțire*.

Florin Irimia

Într-un oraș oarecare de provincie trăiește Evghenie, un fotograf amator ipohondru și biznizman ratat, care, într-o noapte, a avut revelația cum că „papucii sînt cea mai mare descoperire din istoria omenirii”. Are un pic peste patruzeci de ani și pînă acum a reușit să fenteze cumva viața. S-o fenteze și, de fapt, să se fenteze pe sine că face ceva, că nu trăiește degeaba. Absolvent de Litere, a fost, pe rînd, distribuitor de oferte promoționale la un mall, gardian tot acolo, profesor de limbă engleză, iar cu banii strînși s-a hotărît într-o zi să-și deschidă un anticariat. Constata-se atunci cît de mulți sînt oamenii care vor să se descotorosească de cărți și cît de puțini sînt cei care

mai vor să le cumpere. Altfel spus, afacerea nu avea cum să meargă. După vreun an de zgribulit în ghereța lui de lîngă campusul studentesc, Evghenie a închis coșmelia, și-a luat o cameră cu chirie în casa unei bătrîne și și-a mutat toate cărțile nevîndute în beci. Care, într-o zi geroasă de iarnă, s-a inundat din cauza unei țevi sparte, transformîndu-i „averea” în niște sloiuri de gheață. Pe care el, inciudat și resemnat deopotrivă, le-a pus într-o roabă și le-a cărat, unul după altul, la tomberon.

Evghenie crede că ar mai fi ceva de scris

Prietenul său, cu care are obiceiul să se-ntîlnească noaptea tîrziu, e Cazimir. Se cunosc de mult, au fost

colegi de bancă în liceu, au crescut practic împreună. Cazimir e scriitor. De succes chiar. Mă rog, de ceea ce s-ar putea numi succes dacă ar trăi într-o țară, într-o lume chiar, care să mai dea doi bani pe cărți și pe cei care se îndeletnicesc cu scrierea lor. Nu-i de mirare deci că, deși are „succes”, Cazimir e un tip cinic. Cinic și depresiv. „O carte nu rezolvă nimic”, este el de părere. „O mie de cărți nu rezolvă nimic.” Nici despre scriitorii zilelor noastre nu are o părere mai bună. Sînt niște grandmani care se împart în două categorii, narcisiștii și negustorii: „Primii se iluzionează că cineva mai e interesat de dramele, bucuriile, revelațiile ori măiestriile lor stilistice mărunte”, în timp ce negustorii „cercetează la rece solicitările pieței și, prin caravana lor de cuvinte, aduc din ținuturile exotice ale unei imaginații precare mii de porcarioare (...) pentru clienții loc bezmetici (...) care înghit orice le dai, dacă nimeresti să le împachetezi marfa în ambalajul potrivit și apuci să o trîmbițezi îndeajuns”. Criticii, la rîndul lor, sînt „niște autori ratați care judecă totul prin prisma a ceea ce ar fi putut ei înșiși să scrie, dar (...) nu au avut curajul”, în timp ce literatura contemporană nu-i nimic altceva decît „o căruță la care trag foarte mulți boi, în toate direcțiile, fără să le pese vreodată cu adevărat de literatură”. Evghenie însuși trăiește cu impresia că „tot ce era de scris s-a scris” și încă foarte bine, dar cu toate acestea, și în pofta a tot ce aude din gura prietenului său, simte că a venit și pentru el vremea să publice o carte. Nu-i prima oară cînd se gîndește

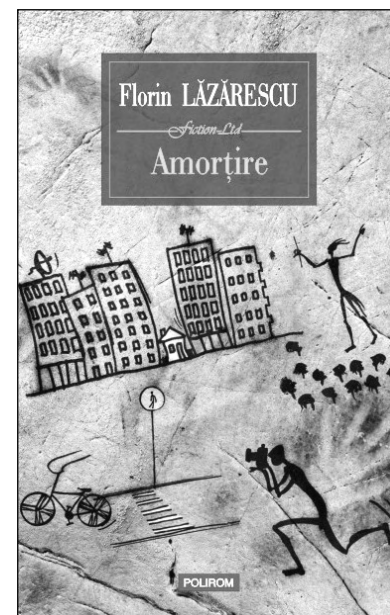
la asta, a căutat tot timpul să-și legitimizeze (non)existența prin scris, doar că în afară de cîteva poezii (unele publicate) și articole din studenție, pînă acum n-a reușit niciodată să pună ceva cap la cap. Ceva mai consistent, adică, cum ar fi, de exemplu, un roman. Va reuși oare de data aceasta?

Doamna profesoară vrea să facă o ultimă călătorie

Doamna Stoican, fostă profesoară de biologie, s-ar putea considera o pensionară fericită. Locuiește într-o casă mărișoară, obținută la finele unui proces care i-a certificat dreptul inalienabil asupra proprietății, are o fată care nu a plecat în străinătate, ci a rămas aici ca să-i poarte de grijă, un ciine, Valdi, care să-i mai alunge din plictiseală, și, mai nou, un chirieș onest, fost anticar, cu care mai schimbă o vorbă și care-i mai repară cite ceva prin casă. Pe lîngă toate acestea, mai e și inițiativa corului Senior, cu care face repetiții, ilicite ce-i drept, la Casa de cultură din oraș. Si totuși, nu se consideră fericită. De cînd a părăsit-o soțul ei, Darie, acum mai bine de treizeci de ani, pentru a-și închina viața lui Dumnezeu, doamna Valeria Stoican n-a mai fost aceeași. Un vâl de tristețe și de nedumerire i s-a așternut pe față și acolo i-a rămas. Iar acum, fără să știe, creierul (sau viața, dacă vreți) îi mai pregătește o surpriză. Surpriza finală, schimbarea totală, trecerea din lumea asta urîtă, dar familiară într-una și mai urîtă, complet nouă, de-a pururea nouă, de-a pururea înfricoșătoare, din care nu mai există cale de întoarcere. Dar înainte de asta, ar vrea să facă o ultimă călătorie. Una destul de lungă, pînă la muntele Athos, unde e călugăr fostul ei bărbat. Îi va îngădui destinul acest ultim *treaf*?

Mădălina e stresată, nemulțumită și veșnic în întîrziere

Mădălina e „carieristă”, deși cuvîntul nu-i face dreptate. Vrea, într-adevăr, să-și construiască o carieră, să trăiască făcînd, nu contemplînd (asemenea chirieșului mamei sale), dar nu-i ca și cum acesta este singurul cuvînt care o definește. Cîndva, demult, voia să se facă actriță și încă i se mai vede talentul, chiar dacă pentru asta acum trebuie să bea două pahare de whisky. E stresată, nemulțumită, veșnic în întîrziere, își dă silința să aibă grijă de mama ei, pensionară, nu-și amintește mai nimic despre tată, pe care îl știe din poze, și nu prea pare să aibă nevoie (sau loc) de un bărbat în viața ei plină, mai ales de unul ca Evghenie, cuprins de atîteaangoase, de atîta... nerealizare. Și totuși, ceva se întîmplă, iar ei vor

deveni iubiți. Aproape peste noapte, aproape fără să-și dorească. Vor deveni iubiți și se vor simți minunat. Dar oare „minunat” e suficient ca să rămînă împreună?

O carte extrem de vie

Prin *Amorțire*, o hipermetaforă despre viața de după 40 de ani, despre ce-nseamnă combinația dintre depresie, angoasă și frică, dar și despre ororile Alzheimerului, Florin Lăzărescu ne propune, paradoxal, o carte extrem de vie. Viața e o mizerie, pare să spună autorul, dar uneori poate fi o mizerie frumoasă. Iar frumusețea ei nu stă în lucrurile mari (satisfacția unui destin împlinit, *whatever that means*), ci în cele mărunte (alăturarea dintre o pereche de șosete roz și una albastră, pe fondul alb al peretelui pe care s-au suit patru picioare, gestul de a-i dărui unui om o carte de care ție îți este aproape rușine, dar care pe el îl bucură enorm, un peisaj de vară pe marginea unui drum, condusul unei mașini, chiar și al uneia vechi, second-hand, citirea cu accent mafiot a unor instrucțiuni în italiană pentru un aparat electrocasnic, mersul pe bicicletă, un sărut, fotografiile etc.), care produc uneori o neașteptată, nebanuită plăcere. Este, de altfel, și sentimentul cu care punem punct lecturii acestui roman format dintr-o sumedenie de povestioare – ale lui Cazimir (lectura publică la un hram de biserică, accidentul cu ciinele), ale lui Evghenie (evadarea melcilor din magazie, anticariatul și cărțile înghețate, învierea muștelor, cerșetoria de fise, orbul cu vioara), ale doamnei Valeria Stoican (îngroparea animalelor, mai cu seamă a unei viespi, cînd era copil, peștii de acvariu și memoria lor prodigioasă, copilul retardat și ciinele lui, înmormîntarea lui Nichifor Rebențiu), vesele și triste deopotrivă, cu tîlc și lipsite de tîlc, altfel spus un fel de încercare, izbutită, zic eu, de a da existenței o nouă. Una acolo, cît de mărunță.

Florin Lăzărescu, *Amorțire*, colecția „Fiction LTD.”, Editura Polirom, 2013

FOTO: Mircea Struțeanu

Murakami vorbește: „Considerați-mă o specie pe cale de dispariție!”

Anunțată de mai bine de o lună drept un urias eveniment literar, conferința ținută de Haruki Murakami în Japonia pe tema „Să vezi sufletul și să-l scrii” a rupt o tăcere ce a durat mai bine de 18 ani.

Flautul de aur
Turneu extraordinar
27 mai - 14 iunie
2013

**CRAIOVA
CARACAL
PITEȘTI
PLOIEȘTI
BUCUREȘTI
ORADEA
TULCEA**

Ion Bogdan Ștefănescu flaut
Horia Mihail pian

Organizatori: Radio România Cultural, Radio România Regional
Coproducători: Orchestra și Simfonia Radio România, Alina Elena Hiltun
Parteneri: NISSA, COCOR, SAPTE SERI, Dacia, Ziarul
Sponsor: JTI, DACIA, AFON
Transport de: AFON
Partener media: COCOR, SAPTE SERI, Dacia, Ziarul

www.flautuldeaur.ro

**Radio România Muzical
împlinește 16 ani!**

Două cadouri pentru fani

**Din 24 martie,
o nouă versiune web**

și

**înregistrarea recitalului
pianistei Alice Sara Ott
de la Sala Radio
ora 11.30**

se aude în FM (97,6 și 104,8)
live online
www.romania-muzical.ro

Celebrul autor japonez și-a susținut discursul pe 6 mai, la Universitatea din Kyoto, în onoarea prietenului său, psihologul Hayao Kawai, decedat în 2007. Iată ce a auzit auditoriul format din 500 de admiratori (a căror prezență în sală a fost stabilită prin tragere la sorți):

» Murakami și-a justificat aparițiile publice extrem de zgircite prin dorința sa fermă de a se putea plimba în liniște, fără a fi deranjat pe stradă. „Vă rog, considerați-mă un animal pe cale de dispariție și mulțumiți-vă să mă observați în liniște, de la distanță (...) Dacă, eventual, încercați să imi vorbiți sau să mă atingeți, mă puteți intimidă și riscați să vă mușc. Așa că, vă rog, fiți prudenți!”

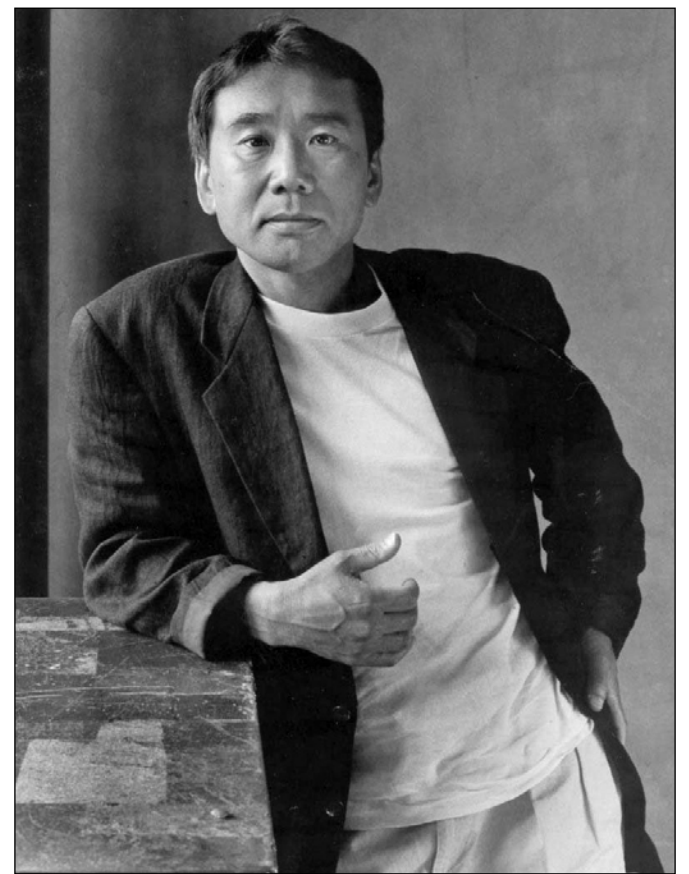
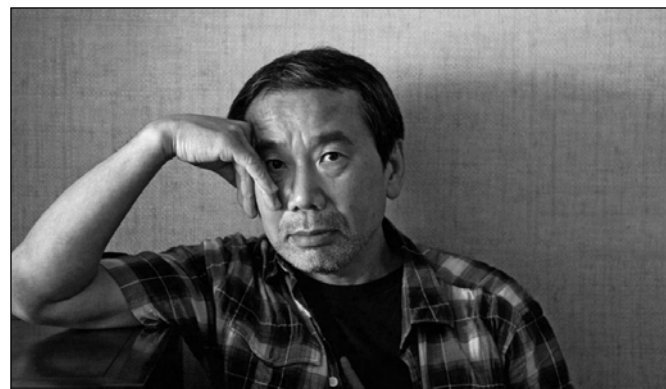
» „Vă întrebați de ce nu apar în public. Sînt o persoană care trăiește o viață obișnuită. Merg cu metroul și autobuzul și mă opresc la magazinele din cartier. Ar fi

neplăcut ca lumea să mă abordeze des pe stradă pe motiv că apar la TV.”

» „A scrie un roman este ca și cum ai cobori în adîncul unui subsol întunecat din care nu știi să ieși. (...) Pentru a crea ceva, romancierii și muzicienii trebuie să coboare o scară și să găsească un pasaj care să îi ducă în acest subsol.”

» Despre prietenul său Hayao Kawai: „Rar spun cuiva «sensei» (învățător), dar lui i-am spus în mod spontan Kawai-sensei.”

» Despre muzică: „Mă trezesc întotdeauna devreme și încep lucrul dimineața. De obicei, ascult muzică clasică atunci cînd muncesc. Înainte de culcare pun în ordine discurile pe care am hotărît să le ascult a doua zi. Simt că muzica pe CD nu are sunetul pe care îl doresc, așa încît prefer LP-urile. Cînd aveam 20 de ani, ascultam jazz de dimineață pînă noaptea.”

» Despre scris și muzică: „A scrie e ca și cum ai cînta. Scriu o propoziție folosind același ritm pe care îl folosesc cînd cînt. Cînd am stat de vorbă cu Seiji Ozawa (un dirijor japonez de talie internațională - n.r.) și i-am povestit asta, a fost atît de surprins, încît m-a întreat: «Există ritm în scris?»”.

» Scriitori favoriți: „Natsume Sōseki (1867-1916) și Junichiro Tanizaki (1886-1965), a căror pricepere la scris e excelentă. De asemenea, Shōtarō Yasuoka (1920-2013). Autorii care nu-mi plac sînt Kawabata (1899-1972) și (Yukio) Mishima (1925-1970). Nu le pot accepta instinctiv operele. Cînd am citit *Copii de aruncat* al lui Ryū Murakami, mi-am dorit să scriu un roman la fel. Atunci m-am lăsat de meseria pe care o practicam

pentru a mă concentra asupra scrisului.”

» Despre ultimul său roman: „Ultima mea carte, *1Q84*, vorbește despre dispariția hotarului dintre viața obișnuită și bizar, dar, acum, am vrut să scriu un roman realist. *Pădurea norvegiană* a fost, de asemenea, un roman realist, însă criticii au considerat că este o probă de regresie literară. Ultimul meu roman poate fi considerat la fel, dar reprezintă pentru mine o încercare nouă. Nu cred că aș fi putut să îl scriu în urmă cu trei sau patru ani”.

Ultima carte a lui Haruki Murakami (al cărei titlu ar putea fi tradus drept *Tayaki Tsukuru cel incolor și anul lui de pelerinaj*) a apărut în Japonia cu o lună în urmă, într-un tiraj de un milion de exemplare.

„Mama” *Vampirilor Sudului*, amenințată de fani

Charlaine Harris, autoarea seriei *Vampirii Sudului* (ce stă la baza serialului *True Blood* difuzat de HBO), a devenit ținta miniei unor fani imediat după apariția celui de-al 13-lea volum din saga.

Noul volum din *Vampirii Sudului*, intitulat *Dead Ever After*, a fost lansat pe 7 mai, iar HBO a prezentat primele imagini din cel de-al șaselea sezon al serialului și totul părea să fie în ordine. Cu toate acestea, după cum scrie „MyBoox”, autoarea seriei gustă acum din amara experiență a „reversului medaliei” din cauza faptului că, după cite se pare, o formă neterminată a romanului a „scăpat” pe Internet. Finalul ales inițial de Charlaine

Harris nu a fost pe placul multor fani, care au reacționat destul de violent pe rețelele de socializare, adresându-i invective, amenințări cu sinuciderea și chiar amenințări cu moartea.

Ce i-a enervat pe acești fani atît de tare? Alegerea finală a eroinei Sookie

Stackhouse, care oscilează amoros între doi vampiri (Eric și Bill) și Sam, un metamorf. Se pare că, măcar în versiunea inițială a cărții, Sookie alege exact pe cine nu trebuie...

„Există fani foarte interesați de aspectul romantic al cărții și care s-au identificat cu un anumit tip de relație. Cînd au realizat că lucrurile nu se vor petrece așa cum au sperat, s-au enervat, luînd totul mult prea personal”, a încercat să dea o explicație Gillian Redfearn, editorul englez al lui Charlaine Harris.

În ceea ce o privește pe autoare, nu mai vrea să promoveze cartea și nici să se întâlnească cu fanii, pentru a evita orice situație nedorită.

Filme care vor marca Festivalul de la Cannes

Miercuri, 15 mai, s-a deschis cea de-a 66-a ediție a celui mai mare festival de film din lume, iar „Le Figaro“ a întocmit o listă cu cele mai așteptate producții ce vor putea fi urmărite pe Croazetă.

» Cel mai festiv: *Marele Gatsby* de Baz Luhrmann, cu Leonardo DiCaprio, Tobey Maguire, Carey Mulligan. „Greu de găsit o deschidere de festival mai bună. Petreceri, rochii lungi, șampanie, aristocrați decăzuți, priviri geloase, promisiuni de glorie efemeră, deziluzii probabile, răfuieli, replici răutăcioase: ce e diferit aici de atmosfera canneză?”

» Cel mai „franglo-saxon”: *Blood Ties* de Guillaume Canet, cu Clive Owen, Mila Kunis, Billy Crudup. Primul film în engleză al lui Canet, plin de staruri hollywoodiene.

» Cel mai muzical: *Inside Llewyn Davis* de frații Coen, cu Oscar Isaac, Carey Mulligan, Garrett Hedlund, John Goodman. Pentru a n-a lor venire la Cannes, frații Coen au ales să adapteze povestea unui muzician charismatic ce bintuia străzile din Greenwich Village în anii '60.

» Cel mai fantastic: *Ma vie avec Liberace* de Steven Soderbergh, cu Michael Douglas, Matt Damon și Dan Aykroyd. „Soderbergh se

întoarce la Cannes cu un film biografic ce va fericii publicul american, comunitatea gay și specialiștii în pop-kitsch acidulat – adică pe toată lumea.”

» Cel mai istoric: *The Immigrant* de James Gray, cu Marion Cotillard, Joaquin Phoenix și Jeremy Renner. „Gray a optat pentru o frescă ambițioasă de două ore, între dramă și film romantic, și o distribuție care poate spera la un premiu de interpretare.”

» Cel mai teatral: *La Vénus à la fourrure* de Roman Polanski, cu

Emmanuelle Seigner și Mathieu Amalric.

» Cel mai cannez: *Le Passé* de Asghar Farhadi, cu Bérénice Bejo, Tahar Rahim. Asghar Farhadi, prolific cineast, nu mai este bine-venit în țara lui și își realizează noul film în Franța, „o tragedie în același timp modernă și clasică ce ar trebui să aducă la lumină partea sumbră a unor actori excelenți”.

» Cel mai violent: *Only God Forgives* de Nicolas Winding Refn, cu Ryan Gosling, Kristin Scott Thomas.

Bob Dylan, o Legiune de Onoare care enervează

Ministrul francez al Culturii, Aurélie Filippetti, a propus ca Bob Dylan să fie decorat cu Legiunea de Onoare, ceea ce a stîrnit un mic scandal în Franța. „M-ar șoca”, a declarat Marine Le Pen, citată de „Le Monde”. „E rău că Legiunea a ajuns să fie distribuită oricui. Îmi place Dylan, dar să nu exagerăm! Bucătăreasa președintelui, coafeza Carlei, cîntăreții favoriți ai doamnei Filippetti – asta nu înseamnă Legiune de Onoare!”

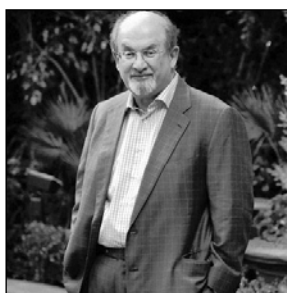
De asemenea, marele cancelar al ordinului Legiunii de Onoare, generalul Jean-Louis Georgelin, nu a fost încântat de Dylan, revista satirică „Le Canard enchaîné” afirmînd malițios că generalul nu-i iartă lui Dylan păcatul de a fi fost pacifist în timpul războiului din Vietnam și cel de a fuma marijuana.

În 1990, Dylan a fost declarat Cavaler al Artelei și Literelor la recomandarea ministrului de atunci, Jack Lang. Paul McCartney a primit Legiunea de Onoare în 2012, de la președintele François Hollande.

Salman Rushdie, inspirat de Tarantino

Realizată de Deepa Mehta, ecranizarea celebrului roman *Copiii din miez de noapte* al lui Salman Rushdie este prezentată în cinematografe, după ce a avut

premierea la ultima ediție a Festivalului de la Toronto. Prezent la Los Angeles pentru a vorbi despre film, Rushdie – care a scris scenariul și asigură vocea naratorului – a recunoscut că s-a inspirat din Quentin Tarantino și din filmul acestuia *Reservoir Dogs* pentru a scrie o scenă de tortură din *Copiii din miez de noapte*. „M-am chinat mult să scriu această scenă pînă cînd am realizat că trebuie să o scriu aproape ca pe o comedie. Atunci m-am gândit la Tarantino, la *Reservoir Dogs*, la umorul lui negru”, a recunoscut autorul *Versetelor satanice*.

Pagini realizate de Dragoș Cojocaru

Recviem la moartea unui Slayer

Lumea heavy metal-ului a fost zguduită de dispariția, la numai 49 de ani, a chitaristului Jeff Hanneman, principala forță creativă a celebrei formații Slayer.

Imediat după anunțul morții acestuia, Internetul a fost inundat de mesaje din partea fanilor și a muzicienilor. „Deși a dat rar interviuri și a evitat cu obstinație lumina reflectoarelor, Hanneman a fost adevăratul dinam creativ al lui Slayer, omul care a scris cea mai mare parte a celor mai faimoase melodii ale lor”, scrie „The Guardian”.

„Dintre cei patru «mari» ai genului thrash metal – Metallica, Megadeth, Anthrax... –, Slayer reprezintă trupa care întruchipează cel mai bine furia lipsită de compromisuri ce caracterizează cea mai bună muzică heavy, iar Hanneman a făcut mai mult decît oricine pentru a rafina și defini acest sound.”

e-BOOK-uri POLIROM și CARTEA ROMÂNEASCĂ

peste 500 de titluri disponibile

www.polirom.ro

Proiect realizat în colaborare cu

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 4, CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214111, fax: 0232/ 214111

Senior editor: Lucian Dan Teodorovici

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjunct: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Florin Iorga

Rubrici permanente:

Adriana Babeți, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Dragoș Cojocaru, Radu Pavel Gheo, Luiza Vasiliu.

Carte: Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu, Codrin Liviu Cuțitaru, Daniel Cristea-Enache, Florin Irimia.

Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu.

Film: Iulia Blaga. Teatru: Oltița Cntec.

Caricatură: Lucian Amarii (Jup).

Grafică: Ion Barbu.

TV: Alex Savitescu.

Actualitate: Robert Bălan, R. Chiruță, Georget Costiță, Veronica D. Niculescu, Elena Vlădăreanu.

Publicitate: tel. 0232/ 252294

Distribuție: Mihai Sărbu, tel. 0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

Abonamente: tel. 0232/214100

Tarife de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

ENȚICLOPEDIA
ENCARTA
Luiza Vasiliu

Singurătate

Cel mai bun articol pe care l-am citit în ultimele luni se cheamă „The Lethality of Loneliness”, e scris de Judith Shulevitz și a apărut în „New Republic” acum câteva zile. E genul de text pe care-l citești în jumătate de oră, cu un creion și-o foaie de hirtie alături, ca să-ți notezi lucruri, ca să înțelegi mai bine și pe care-l trimiți apoi tuturor prietenilor tăi, zicându-le: „E cel mai bun articol pe care l-am citit în ultimele luni”. Judith Shulevitz trece în revistă cercetările legate de singurătate și de efectele ei asupra sănătății, pornind de la intuițiile psihanalistei Frieda Fromm-Reichmann (care credea că singurătatea se află în centrul maladiilor psihice), trecând prin studiile făcute în anii '80 (homosexualii infectați cu HIV care-și ascundeau identitatea sexuală mureau cu 2-3 ani mai repede decât cei care-și declaraseră public preferințele) și ajungând pînă la The Bucharest Early Intervention Project (copiii abandonati în ultimii ani ai comunismului și crescuți în orfelinate au produs mai puțină „materie gri” și „materie albă” decât media, astfel încît amigdala și cortexul prefrontal, responsabile cu memoria, emoțiile, luarea deciziilor, pur și simplu nu puteau comunica). Pe scurt, cercetările din ultimele zeci de ani arată că singurătatea ne afectează sănătatea („printre bolile despre care se crede că ar fi provocate sau agravate de singurătate se numără Alzheimer, obezitatea, diabetul, bolile neurodegenerative, chiar și cancerul”) și ne grăbește moartea.

Ceea ce e cumplit, avînd în vedere că unul din 3 americani declară că nu are pe nimeni față de care să se simtă apropiat, și nu cred că-n Europa situația e cu mult mai diferită.

Textul cu care-am debutat în „Dilema veche” a fost despre singurătate. Eram studentă în anul II și spuneam că cel mai mult mi-e frică de singurătate. Au trecut 8 ani de atunci și, în privința asta, lucrurile stau exact la fel. Mi se pare că, dacă aș ajunge să îmbătrînesc singură, aș fi pierdută. Așa că, vorba lui Auden, „We must love one another or die”.

ISSN 1584-8272

Febra *Downton Abbey*

Film

Iulia Blaga

Cred că m-a prins „febra *Downton Abbey*”, cum scrie pe net. Nici că-mi făceam griji. Am văzut primul episod cu inima îndoită. Un serial britanic despre o familie aristocratică a cărei odisee începe a doua zi după scufundarea Titanicului – ce poate fi mai kitsch?

Așa și începe, cu vestea spusă din gură în gură și ziarul dat din mînă în mînă, prilej cu care cunoaștem primii eroi – pe Robert Crawley, conte Grantham (Hugh Bonneville), soția acestuia, Cora Crowley, care, de fapt, e americană (Elizabeth McGovern), fiica lor cea mare, Lady Mary (Michelle Dockery), și alții. Odată cu Titanicul se scufundase și pretendentul la mîna lui Lady Mary, de aici stupeoarea tuturor. Pe servitori nu i-am prea băgat în seamă, dar cînd episodul s-a terminat, aveam părerea formată: *Downton Abbey* e un amestec îngrijit – ca orice serial britanic de epocă, dar tot amestec – de *Rămășițele zilei* (datorită idilei în nuce dintre majordom și menajeră) cu *Gosford Park* (viața aristocraților care se întretaie cu cea „subterană”, a servitorilor). M-am hotărît să-i mai dau totuși o șansă, după care să trec la altceva. Am mai văzut un episod. După care am mai văzut unul, și încă unul, pînă s-au terminat cele trei sezoane scoase pe DVD (serialul a demarat în 2011).

Azi mă așteaptă a doua seară fără *Downton Abbey* și resimt un

mic „sevraj”. Îmi place atît de mult serialul? Nu orbește. La primele trei-patru episoade, chiar și după, îmi dădeam seama, de pildă, că Maggie Smith e uneori prea forțat-coltoasă în rolul bătrînei contese și că rolul ei seamănă atît de bine cu cel din *Gosford Park*. În al treilea sezon deja mă irita afectarea lui Lady Mary și a alesului ei, Matthew Reginald Crawley. Am continuat să mă uit pentru că asta se întîmplă cu toate seriarele: te obișnuiești cu ele și personajele îți devin tot mai familiare, de asta îți lipsesc atunci cînd serialul se termină. Ca într-o căsnicie, puterea obișnuinței e hotărîtoare (apropo, nici Robert și Cora Crowley nu se iubeau cînd s-au luat, am aflat într-unul din episoade).

Am așteptat să văd toate sezoanele disponibile (al patrulea e în filmări) și doar pe urmă am început documentarea. În primul rînd, am vrut să văd interviuri cu actorii ca să îmi dau seama dacă sînt ca în film – dacă afectarea lui Lady Mary e a actriței, dacă servitorii au ceva din sobrietatea serviabilă de pe ecran ș.a.m.d. Am fost surprinsă să văd că Maggie Smith are la fel de mult umor ca în serial, deși nu are aceleași grimase.

Dimpotrivă, e aproape inexpressivă în interviuri – de aici și efectul mai bun al poantelor.

O telenovelă de soi

Downton Abbey a fost mai întîi un succes în țara lui (cel mai popular serial britanic din 2011), după care a trecut Oceanul și s-a răspîndit în toate zările. A luat premii, lumea îl vede în draci, iar adevărații proprietari ai adevăratului castel Downton Abbey, care se numește de fapt Highclere Castle, rup bilete la miile de vizitatori, pentru că altfel n-ar avea cum întreține cele 50 de camere. Dacă îl iei la bani mărunți, *Downton Abbey* nu e altceva decît o telenovelă. Într-un mediu închis se fac și se desfac intrigi atît în aripa nobililor, cît și în cea a slujitorilor: două dintre surorile Crawley nu se suferă pentru că una are succes la bărbați și cealaltă nu, a treia se îndrăgostește de șofer, contelui i se aprind călcîiele după o cameristă, doi dintre servitori îi sapă pe alți servitori, unul face pușcărie pentru o crimă pe care n-a comis-o ș.a.m.d. Dar serialul creat de Julian Fellowes (care e scenaristul de la *Gosford Park*) are multe lucruri pe care o telenovelă sud-america-

nă nu le are. Chiar trebuie amintite? Poveste mult mai bună, actori adevărați, scenografie/costume/machiaj de calitate etc. Plus renumele seriarelor britanice. În timpul filmărilor a existat un istoric pe platou (un fel de enciclopedie ambulantă, a spus cineva), care a furnizat tot felul de detalii, de la cum se servea ori se mîncă într-o familie de neam în timpul Primului Război Mondial pînă la amănunte legate de munca servitorilor.

Mai e ceva care place, deși uneori e pus cu mina: felul cum eroii traversează istoria, majoritatea adaptîndu-se, puțini rezistînd cu orice risc. Dacă reacția bătrînei contese Grantham la vederea telefonului e puțin forțată, mult mai discret e felul cum timpul modifică vestimentația femeilor din înalta societate și mijloacele de transport. Serialul are uneori momente foarte bune, de pildă partida de cricket de la finalul sezonului trei, cînd toate personajele sînt antrenate într-un meci ca o sărbătoare în pastel, furată timpului.

Downton Abbey. Creat de: Julian Fellowes. Cu: Hugh Bonneville, Maggie Smith, Elizabeth McGovern, Michelle Dockery, Jim Carter

Destin

Jean puse pușca la ochi. Cale de întoarcere nu mai era. Cristina făcu ochii mari și i se tăie respirația. Știa și ea că Jean o să apese pe trăgaci. Cum se ajunsese pînă aici?

În vara lui 2008, Cristina s-a angajat ospătăriță pe litoral. Salariu prost, bacșiș bun, cum de altfel funcționează întreaga economie de nisip. Lucra 24 cu 24, așa că avea timp și pentru ea. O puteai vedea tot la două zile plimbîndu-se pe plajă în aceeași rochiță bleu cu imprimeuri florale, prin care se putea citi un costum

de baie galben. O puteai vedea cumpărîndu-și aceeași înghețată de fistic și făcînd aceeași grimasă atunci cînd granule de gheață îi săgetau maseaua cariată. O puteai vedea și Jean.

Pe Jean nu-l puteai vedea decît dacă te uitai în sus. Era pe o schelă, în partea din spate a unui hotel aflat în renovare, și lipea dreptunghiuri de scîrț pentru termosistem. Dar viața le aranjează pe toate. Stereotipică, fata se plimba pe același traseu, unul care ducea, întîmplător, prin spatele aceluși hotel. Deodată ea auzi un tril. Să fie oare o privighetoare, să fie o mierlă? Era destinul. Era fluieratul lui Jean, unul

zdravăn, de moldovean copt pe cîmpuri. Un strop de salivă desprins din gura lui îi căzu fetei pe umărul drept. Cristina ridică ochii și îi zîmbi.

De potrivit se potriveau. El moldovean, ea olteancă. A venit septembrie, au plecat turiștii și a rămas pe plajă doar dragostea lor. S-au căsătorit civil la Mangalia și au hotărît să se stabilească cu chirie la Agigea. Gemenii au venit ca o încununare a uniunii lor. Băiatul semăna cu tata, fata cu mama. Îi puteai vedea seara împingînd căruțul cu rîndul sau servind bere pe caiet la circiuma din colț, zîmbitori și împăcați.

Voi n-ați întreat FĂRĂ ZAHĂR vă răspunde

Bobi

Nu se certau niciodată. Munceau pentru copii. Jean suferise un accident pe șantier și acum șchioapă, fapt care îi dădea un aer de maturitate și înțelepciune, dar îl ținea de parte de meseria lui, așa că s-a înscris la cursurile de recalificare oferite de primărie și a devenit timpplăr. Cristina lucra doar vara, la același restaurant. Undeva, pe raftul de sus al șifonierului din dormitor, frumos împăturită,

stătea rochița bleu cu imprimeuri florale...

Lui Jean i se prelingea un strop de sudoare pe tîmpla dreaptă. Așa pățește el cînd se concentrează la ceva. Tinea pușca bine proptită în umărul drept. Copiii făcuseră un pas în spate și se lipiră de fusta mamei. Pocnetul armei a sunat sec, ca punctul final al unui roman rămas în coadă de pește. Tarabagiul îi luă arma din mînă, îl felicită și îi dădu ursulețul. Cristina părea fericită.